USAID | UKRAINE
FROM THE AMERICAN PEOPLE

AgroInvest Project

Rapid Assessment of the Legal and Institutional Framework for Industry Associations

June 30, 2011

Contract No. AID-121-C-11-00001

June 2011

This publication was produced for review by the United States Agency for International Development. It was prepared by Chemonics International; and produced by Tetyana Luzhanska. The author's views expressed in this publication do not necessarily reflect the views of the United States Agency for International Development or the United States Government.

Законодавча та інституційна бази професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України: експрес-оцінка

Тетяна Лужанська - консультант

Червень 2011

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ **3**

Вступ **9**

Огляд досліджень діяльності професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України **11**

1. Професійні громадські організації в аграрному секторі економіки: стан та характеристика інституційної системи **13**

2. Ситуація у сфері правового регулювання діяльності професійних громадських організацій **23**

3. Взаємодія органів влади та професійних громадських організацій: стан та проблематика **30**

Література **37**

Про проект Агроінвест **38**

Додаток 1. ..... **39**

Додаток 2 ..... **422**

РЕЗЮМЕ

Дана аналітична записка виконана на запит USAID проекту АгроІнвест здійснити експрес-оцінку законодавчої та інституційної бази професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України як передумову підготовки програми Проекту з посилення потенціалу і розроблення політики розвитку даних організацій.

Сфера дослідження – сегмент всеукраїнських професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України.

Виконані раніше дослідження діяльності професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України відзначають, що вона не дуже впливає на процес формулювання державної аграрної політики. Характерно, що ці дослідження належать переважно проектам технічної допомоги, які реалізують в Україні Агентство США з міжнародного розвитку, Європейський Союз, Програма розвитку ООН. Це – ознака того, що українська держава не формує соціального замовлення на вивчення стану даного сегмента, а отже, не сформовано державного інтересу до його системного розвитку.

Кількісно сегмент професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України виріс порівняно з 2005 роком майже вдвічі і налічує сьогодні понад 100 об'єднань. Це свідчить про те, що в Україні формально закріпилася загальносвітова тенденція, коли інтереси галузі чи профілю представляє і захищає галузеве/профільне об'єднання.

Розвивається і аграрно-промисловий бізнес. Протягом 5 останніх років аграрно-промисловий комплекс забезпечує 8–12% валового внутрішнього продукту України, а це третій показник після таких галузей як промисловість і торгівля. Протягом 10 років АПК України має позитивне зовнішньоторговельне сальдо. З огляду на таку економічну мотивацію, роль аграрної громадськості у формулюванні державної аграрної політики має бути провідною, проте такою вона не є.

Впливовістю відзначаються окремі професійні організації чи група таких структур, які об'єднуються ситуативно і дослухатися до яких органи влади змушені або під тиском розбалансування того чи іншого ринку, або на звернення міжнародної спільноти, або з інших інтересів. Рівних умов для ефективного функціонування усіх професійних громадських організацій, в даному контексті – аграрних, в Україні не забезпечено.

Це і обумовило необхідність зосередитися в даній роботі на темі зміцнення інституційного розвитку професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України як умови посилення їхньої спроможності просувати ринкові реформи.

У Розділі 1 аналізується інституційна система професійних громадських організацій в аграрному секторі.

Із загального числа професійних громадських організацій активно і результативно працюють близько 60. Цей суспільний сегмент має гарний внутрішній ресурс, хоча б тому, що очолюють організації фахівці високого ґатунку, є постійний штат з досвідчених фахівців, діє принцип колективного ухвалення рішень. Автором сформовано базу даних (перелік) професійних громадських організацій *(Додаток 1).*

Аналіз інтерв'ю з керівниками професійних громадських організацій аграрного сектора, власний аналітичний досвід дозволяють автору виділити **основні фактори підвищення ефективності даних організацій: зовнішні та внутрішні**.

Зовнішні фактори:

- членство України в міжнародних економічних та громадських організаціях стимулює до конкурентної відповідності зовнішнім партнерам;
- посилення уваги до аграрного сектора як до стратегічної галузі з боку держави та очікування світової спільноти на вагомий внесок України в боротьбу з продовольчою кризою у світі;
- наявність можливостей аграрного сектора до покращення результатів;
- формальні можливості громадських організацій бути вбудованими в систему ухвалення важливих державних рішень *(представники провідних громадських організацій є членами громадських Рад та інших дорадчих органів, що утворені при міністерствах і відомствах та при Кабінеті Міністрів України).*

Внутрішні фактори:

- наявність чіткої структури керівництва;
- принцип колективного ухвалення рішень;
- гарний потенціал менеджменту;
- можливість професійно представити інтереси галузі;
- наявність авторитетних лідерів аграрного громадського руху;
- розвинені системи комунікації;
- публічність, відкритість для ЗМІ.

Громадські організації конкурують між собою за право представляти інтереси аграрного бізнесу на державному рівні. Така конкуренція обумовлює їх інституційний розвиток, що реалізується в утворенні афілійованих структур, фондів, третейських судів, рекрутингових агентств.

Функції даних громадських організацій значно розширилися. Якщо раніше експерти виділяли три головних функції: захисну, представницьку та консультаційну, то нині автор пропонує сформувати їх у 5 основних груп:

Перша група функцій, які здебільшого беруть на себе лише «головні» та крупні громадські об'єднання, це – **моніторингові.** Вони обумовлені необхідністю виявляти загальноекономічні проблеми розвитку аграрного бізнесу, наприклад, у сфері оподаткування, митно-тарифного регулювання, кредитування, а також розроблення і лобіювання програм/заходів щодо поліпшення стану в тій чи іншій проблемній сфері.

Друга група функцій – координаційні. Це здійснення ринкової координації взаємодії членів-підприємств галузі між собою та з підприємствами інших галузей, координація з питань технічної та економічної політики; діяльність щодо удосконалення виробництва, що включає розроблення, обговорення та затвердження національних стандартів на профільну продукцію, технічних регламентів, розвиток зовнішньоекономічних взаємовигідних зв'язків.

Третя група функцій – захисні. Це захист законних спільних інтересів членів громадської організації, утворення необхідних організаційних умов для взаємодії своїх членів. Реальність вимагає захисту цінностей підприємницької діяльності. Для цього громадським організаціям як виразникам інтересів підприємців необхідно мати кваліфікованих юристів, сучасні засоби комунікації.

Четверта група функцій – представницькі. Це - представництво інтересів організації або й галузі перед органами влади та самоврядування, міжнародними організаціями, іншими юридичними та фізичними особами та іншими громадськими організаціями, колективне представництво роботодавців у стосунках з профспілками;

П'ята група функцій - аналітично-дорадчі. Це **-** надання інформаційної, правової, методичної чи іншої допомоги своїм членам, здійснення власної аналітичної діяльності, а також участь в розробленні та реалізації комплексних цільових програм розвитку профільної галузі.

За результатами експрес-опитування, проведеного автором в ході підготовки даної аналітичної записки, на заваді зміцнення аналітичного ресурсу стоїть відсутність системного запиту з боку влади та недостатнє фінансування.

Висновки

- **Інфраструктура аграрних громадських організацій - це сформований суспільний сегмент, що репрезентує практично всі ринки аграрного сектора.**

- **Конкуренція між крупними громадськими організаціями за право представляти інтереси аграрного бізнесу на державному рівні є додатковим фактором їх інституційного розвитку.**

- **Розширення і поглиблення функцій даних громадських організацій свідчить про:**

  ◊ формальне закріплення в Україні загальносвітової тенденції, коли інтереси галузі чи профілю представляє і захищає галузеве/профільне об'єднання;

  ◊ суттєве підвищення спроможності провідних громадських організацій у галузевому стратегічному менеджменті;

  ◊ підвищення їх ролі у технічному та митно-тарифному регулюванні галузей;

  ◊ наявності потенціалу до подальшого зміцнення і зростання.

- **У контексті інтеграційних процесів України у світове господарство, а також необхідності підвищення ефективності аграрного бізнесу громадські організації аграрного сектора України потребують методичної та фінансової підтримки, щоб підвищити свою конкурентоспроможність.**

Розділ 2 присвячений аналізу сфери правового регулювання діяльності громадських організацій.

Сфера правового регулювання діяльності професійних громадських організацій в аграрному та інших секторах національної економіки залишається суперечливою і недостатньо сформованою.

Чинний первинний Закон України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року розроблявся більше для політичних партій, розбудова яких була актуальною в перші роки незалежності України.

Процес ухвалення нового закону України «Про громадські організації» триває з 2005 року. І лише у травні 2011 року Верховна Рада України схвалила у першому читанні такий законопроект .

Це є гарне суспільне досягнення, проте новий законопроект, як і діючий закон, не визначає ні функцій громадських організацій, ні їх повноважень, ні порядку взаємодії з органами влади. Тому для бізнесових громадських організацій він не принесе жодного покращення, окрім, можливо спрощення процедури реєстрації для нових утворень.

З огляду на той факт, що цей законопроект має невисоку ступінь готовності та містить ті ж положення, через які було заблоковано розгляд попереднього законопроекту, (зокрема, положення про те, що засновниками громадських організацій можуть бути громадяни України, іноземці та/або особи без громадянства), вірогідність ухвалення даного закону в нинішньому році дуже слабка.

Діяльність професійних громадських об'єднань в аграрному секторі урегульована ще слабше. Свій закон мають лише дорадчі служби - Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність».

Свого часу були наміри законодавчо урегулювати діяльність професійних та міжпрофесійних об’єднань аграрної сфери. Проте законодавчі ініціативи не знайшли підтримки ні громадськості, ні парламенту України і робота не мала продовження.

Статус саморегулівної організації за законом про фермерські господарства 2003 року має Асоціація фермерів та приватних землевласників України. За період 2003-2011 років такий статус отримала ще одна організація - Національна асоціація дорадчих служб.

Питання щодо законодавчого урегулювання діяльності професійних і міжпрофесійних громадських організацій в аграрному секторі, а також про утворення вищого представницького та координуючого органу, залишається актуальним. Останнім часом ця проблема не вивчалася і не виносилася на широке обговорення самих організацій.

Позиція громадських організацій у цьому питанні несформована і неактивна.

Ускладнює ситуацію відсутність в країні інституту цивілізованого лобізму.

У ході проведеного автором експрес-опитування респонденти негативно оцінили ідею утворення вищого громадського сільськогосподарського органу у будь-якій формі.

Висновки та рекомендації

- **Сфера правового регулювання діяльності професійних громадських організацій в аграрному та інших секторах національної економіки незавершена і недосконала.**

- **Громадські організації аграрного сектора України функціонують в умовах професійного неврядування.**

- **Необхідно системно вивчити й обговорити питання про розроблення та ухвалення Закону, який би урегулював правові, організаційні, економічні та соціальні умови діяльності професійних та міжпрофесійних об’єднань в аграрному секторі.**

- **Формування правових засад утворення та функціонування саморегулівних організацій протягом останніх 8 років в аграрному секторі призупинене.**
- **Позиція громадських організацій у цих питаннях несформована і неактивна.**

- **Необхідно ухвалити новий Закон України "Про громадські організації».**

У Розділі 3 аналізується стан та проблематика взаємодії органів влади та професійних громадських організацій

Позиція влади щодо взаємодії з громадськими організаціями, що репрезентують бізнес, в тому числі аграрний, знаходиться в площині протиріччя. З одного боку, органи влади декларують наміри розвивати таку взаємодію, а з другого – міцно утримують бар'єр, що гальмує розвиток цього процесу, – не допускають законодавчого закріплення права громадських організацій брати участь у формулюванні державної політики.

Формат співпраці держави з бізнес-громадськістю можна оформити в такі чотири механізми:

1. Громадські ради при органах виконавчої та законодавчої влади
2. Координаційні та дорадчі громадські структури при вищих органах влади
3. Меморандуми між Урядом і бізнесом
4. Ділові зустрічі.

Інститут громадських рад при міністерствах, відомствах, при Кабінеті Міністрів України неефективний. Особливо, за умови, коли право галузевих громадських організацій брати участь у формулюванні та реалізації аграрної політики держави не закріплене законодавчо.

Спостерігається згортання діяльності громадських структур при Кабінеті Міністрів України аграрного спрямування, таких як Координаційна Рада з питань аграрної політики при Кабінеті Міністрів України. *(Детальніше про це йдеться у Розділі 3 даного Звіту.).*

Уряд України застосовує практику підписання договірних актів (меморандумів) з громадськими організаціями та суб'єктами господарювання, у яких закріплює свої наміри впливати на економічну ситуацію та регулювання ринків через професійні громадські організації.

Уряд України недостатньо забезпечує можливість аграрним громадським організаціям брати участь в заходах Світової організації торгівлі для неурядових організацій.

Необхідність налагодження ефективнішої співпраці держави з професійними громадськими організаціями аграрного сектора посилюється ще й такими додатковими факторами:

◊ світовою тенденцією до економічної концентрації;
◊ домінуючим розвитком агрохолдингів у аграрному секторі України;
◊ амбітними заявами Уряду України щодо суттєвого збільшення до 2015 року обсягів аграрного виробництва - зернових до 80 млн., насіння олійних - до 15 млн. тонн і м'яса - до 4 млн. тонн на рік.

Відсутність постійного діалогу влади і бізнесу, а відтак викривлення в економічній політиці змушують час від часу Світовий банк[1], ФАО, GAFTA[2], звертатися до української влади з пересторогою не порушувати правил гри на аграрному ринку.

Такі випадки не лише шкодять іміджу України, а й послаблюють її позиції перед викликами, які постають сьогодні у світі, насамперед, у питаннях продовольчої безпеки[3].

Висновки

- **В Україні триває процес утворення організаційно-правових засад участі громадян у формуванні та реалізації державної політики. Проте він не відзначається системністю і завершеністю.**

- **Координаційні та дорадчі громадські структури при вищих органах влади і громадські ради при органах виконавчої та законодавчої влади – основні механізми формального залучення професійних громадських організацій до участі в ухваленні державних рішень.**

- **Уряд України застосовує практику підписання меморандумів, у яких закріплює свої наміри впливати на економічну ситуацію та регулювання ринків через професійні громадські організації. Меморандуми підписуються здебільшого після факту розбалансування того чи іншого ринку, є епізодичними і не мають юридичної сили.**

- **Право галузевих громадських організацій брати участь у формулюванні та реалізації аграрної політики держави не закріплене законодавчо.**
  В даному контексті необхідно звернутися до міжнародного досвіду.

- **Галузеві громадські організації України мають активніше прагнути, щоб їх право брати участь у формулюванні та реалізації аграрної політики держави було закріплене законодавчо.**

- **Необхідність налагодження ефективнішої взаємодії влади та аграрного бізнесу посилюється ще й такими додатковими факторами: світовою тенденцією до економічної концентрації, домінуючим розвитком агрохолдингів у аграрному секторі України та амбітними планами України щодо суттєвого збільшення обсягів аграрного виробництва.**

---

[1] Всемирный банк решил, что квоты на зерно тормозят рост ВВП Украины. Телеканал Интер. 19 января 2011г. | 21:12 http://podrobnosti.ua/podrobnosti/2011/01/19/748099.html

[2] GAFTA to raise concern on Ukraine trade barrier. http://www.gaftakyiv.com/events/letters_to_authotiries/Ukrainian_export_restrictions_170810_U_Engl.pdf

[3] Украина, Россия и голод. http://goopost.com/2011/04/29/ukraina-rossiya-i-golod/

Вступ

Сегмент професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України розширився порівняно з 2005 роком майже вдвічі і налічує сьогодні понад 100 об'єднань. Це свідчить про те, що в Україні формально закріпилася загальносвітова тенденція, коли інтереси галузі чи профілю представляє і захищає галузеве/профільне об'єднання.

Розвивається і аграрно-промисловий бізнес. Протягом 5 останніх років аграрно-промисловий комплекс забезпечує 8–12% валового внутрішнього продукту України, а це третій показник після таких галузей як промисловість і торгівля. Протягом 10 років АПК України має позитивне зовнішньоторговельне сальдо. З огляду на ці факти, роль аграрної громадськості у формулюванні державної аграрної політики має бути провідною, проте такою вона не є.

Це і обумовило необхідність зосередитися в даній роботі на темі зміцнення інституціонального розвитку професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України як умови посилення їхньої спроможності просувати ринкові реформи.

У даному дослідженні автор виходить з того, що в усіх розвинених країнах галузеві неприбуткові організації є усталеним ефективним інструментом регулювання ринку, експертизи змін на ньому і захисту інтересів галузі та країни.

Мета роботи - подати аналіз нинішнього рівня розвитку професійних громадських організацій в аграрному секторі, зробити експрес-оцінку їх законодавчої та інституційної бази, узагальнити перебіг цих процесів у висновках та рекомендаціях щодо сфер, у яких вони потребуватимуть технічної допомоги у посиленні їхньої спроможності.

Об'єкт дослідження - професійні громадські організації в аграрному секторі економіки України.

Дослідження готувалось протягом травня-червня 2011 року. В ході підготовки було проведено низку бліц-інтерв'ю з керівниками громадських рад при виконавчих органах влади, з керівниками професійних громадських організацій, а також експрес-опитування аграрної бізнес-громадськості щодо оцінки стану законодавчого забезпечення діяльності аграрних громадських організацій, вивчено уже виконані дослідження у цій сфері, проаналізовано зміни, що відбулися в інституційній системі ГО, у сфері законодавчого забезпечення, у взаємовідносинах з владою, підготовлено базовий перелік діючих професійних ГО в аграрному секторі.

Структура даної роботи така:

У Розділі 1 аналізується стан та характеристика інституційної системи професійних громадських організацій в аграрному секторі.

Розділ 2 присвячений аналізу проблематики у сфері правового регулювання діяльності професійних громадських організацій.

Взаємовідносини влади і бізнесу в Україні завжди були складними і неоднозначними. В сучасному глобальному світі, коли інтеграція будь-якої країни у світове господарство є об'єктивно необхідною, проблема даних взаємовідносин набуває стратегічного характеру. Особливо, коли йдеться про агропромисловий сектор, який нині перебуває у фокусі уваги всього людства через продовольчу кризу, реальну загрозу голоду

в окремих регіонах планети, про що попереджає продовольча програма ООН[4], а звідси – великі очікування світової спільноти на вагому участь України у подоланні цих явищ.

Тому *Розділ 3* присвячений аналізу механізмів взаємовідносини бізнесу і влади.

Кожний розділ завершують обґрунтовані висновки.

Додаток 1 містить Алфавітний перелік діючих професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки.

Додаток 2 містить Матеріали експерт-опитування, проведеного консультантом в ході підготовки даного аналітичного звіту.

У роботі використовувались офіційні та інші відкриті джерела інформації.

[4] Карта голода на 2011 год. Портал «Дело», 10 мая 2011, 12:56. http://delo.ua/world/karta-goloda-na-2011-god-157107/#print

Огляд досліджень діяльності професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України

Виконані раніше дослідження діяльності професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України відзначають, що вона не дуже впливає на процес формулювання державної аграрної політики. Характерно, що ці дослідження належать переважно проектам технічної допомоги, які реалізують в Україні Агентство США з міжнародного розвитку, Європейський Союз, Програма розвитку ООН. Це – ознака того, що українська держава не формує соціального замовлення на вивчення стану даного сегмента, а отже, не сформовано державного інтересу до його системного розвитку.

Досліджуючи інституційні аспекти діяльності професійних громадських організацій в аграрному секторі економіки України, експерти Проекту ЄС «Виконання Україною зобов'язань щодо членства в СОТ та реалізації європейської політики добросусідства в сільському секторі» визнають діяльність даних громадських організацій не дуже впливовою на процес формулювання державної аграрної політики та акцентують увагу на необхідності консолідувати зусилля усіх громадських організацій для посилення їх ролі, також застосовувати зарубіжний досвід діяльності таких організацій[5].

Світовій практиці міжгосподарської діяльності в агропродовольчій сфері, присвячена аналітика Миколи Гриценка.

Фахівці Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки – проекту Програми розвитку ООН та ЄС головний акцент роблять на необхідності модернізації розвитку галузевих громадських організацій як одного з головних факторів удосконалення взаємодії влади і бізнесу[6].

Громадська організація «Інститут розвитку аграрних ринків» веде аналіз діяльності аграрних палат[7].

Окремі автори висловлюються за доцільність утворення вищого представницького та координуючого органу, утвореного на засадах децентралізації, який перебуватиме під наглядом органів державної влади і якому держава делегує частину своїх владних повноважень для реалізації професійного самоврядування.

Між тим, питання щодо самоврядування професійних і міжпрофесійних громадських організацій в аграрному секторі залишається відкритим. Останнім часом ця проблема не вивчалася і не виносилася на широке обговорення самих організацій.

На економічній обумовленості розвитку професійних і міжпрофесійних об'єднань сільськогосподарських виробників у контексті запровадження ринку сільськогосподарських земель, коли державне управління цим сегментом дедалі більше концентруватиметься в Міністерстві аграрної політики, наголошують і науковці, і чиновники. На думку міністра аграрної політики України 2007-2010рр. Юрія Мельника та директора Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки Петра Саблука, удосконалення у цьому випадку державного управління має передбачати заходи щодо поступової централізації організаційних і контрольних функцій синхронно з розвитком

---

[5] Б. Дроздовський, керівник Проекту ЄС «Виконання Україною зобов'язань щодо членства в СОТ та реалізації європейської політики добросусідства в сільському секторі» Сучасний стан та проблеми інституційної системи недержавних організацій в аграрному секторі України. http://www.swap-rural.org.ua/files/ua/institutional_development/id_ev_present_bd_taiex_conf_ua.pdf

[6] Лужанська Т.П., Пугачов М.І. Підвищення спроможності галузевих громадських об'єднань як перспектива вдосконалення взаємодії влади і бізнесу в Україні. – К.: Аналітично-дорадчий центр ПРООН, 2008. http://brc.undp.org.ua/img/publications/publ_NGOs.pdf

[7] Корінець Р. Овчина варта вичинки. Деякі організаційно-правові аспекти створення та діяльності аграрних палат в Україні. http://www.amdi.org.ua/Analitic.php?Page=8

галузевих спеціалізованих та інтегрованих формувань корпоративного типу, а також на противагу корпоративним формам управління — заходи з розвитку професійних і міжпрофесійних об'єднань сільськогосподарських виробників із передачею їм частини державних повноважень організаційного й координаційного плану. Тому з метою упорядкування і законодавчого забезпечення утворення та діяльності інтегрованих структур автори пропонують ухвалити Закон України „Про самоврядні професійні та міжпрофесійні об'єднання в аграрному секторі" та внести відповідні зміни до Закону України «Про холдингові компанії в Україні» з метою визначення основних організаційних, правових та економічних питань щодо їх утворення та діяльності[8].

В кожному дослідженні пропонуються практичні рекомендації щодо розвитку професійних громадських організацій.

***

Однак актуальність даної теми не знижується і потребує подальшого вивчення.

[8] Мельник Ю.Ф., Саблук П.Т. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку. Економіка АПК, 2009, №1. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/E_apk/2009_1/09_01_01.pdf

1. Професійні громадські організації в аграрному секторі економіки: стан та характеристика інституційної системи

В аграрному секторі України нині налічується понад 100 професійних громадських організацій із статусом всеукраїнських, більша половина з яких є діючими. На початку 2005 року їх налічувалося близько 60. Це – підрахунки автора, тому що чітких офіційних статистичних даних немає. *(Державна служба статистики України дану групу громадських організацій у своїх реєстрах не виділяє. А в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України для громадських організацій відсутня ознака належності їх до АПК).*

Проблематикою аграрного сектора також займаються: Торгово-промислова палата України, окремі галузеві громадські організації та консультативно-дорадчі громадські структури при органах виконавчої влади.

Для прикладу:

Торгово-промислова палата України – недержавна неприбуткова самоврядна організація, що об'єднує юридичних осіб, які утворені і діють відповідно до законодавства України, та громадян України, зареєстрованих як підприємці, та їх об'єднання.

В числі членів Торгово-промислової палати України – виробників товарів і послуг налічується 1130 суб'єктів АПК - більше 10%. З них 342 зайняті в сільському та лісовому господарстві, 15 – у рибному, 773 – у харчовій промисловості та переробленні сільськогосподарських продуктів.

При Палаті діє Комітет підприємців АПК. Серед останніх ініціатив - обговорення на засіданні Комітету питання формування мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції (лютий 2011р.).

Український союз промисловців і підприємців (УСПП)– всеукраїнська громадська неприбуткова організація, яка об'єднує на основі спільних інтересів на засадах добровільності та рівноправності громадян України, іноземців та осіб без громадянства, в тому числі суб'єктів підприємницької діяльності, трудові колективи підприємств, установ та організацій, їх об'єднання та громадські організації.

Якість послуг, що їх надає своїм членам Український союз промисловців і підприємців, сертифікована за міжнародним стандартом ISO 9001: 2001.

Український союз промисловців і підприємців об'єднує понад 38 тисяч колективних та індивідуальних членів, які в цілому виробляють близько 80% ВВП.

Сфера діяльності одного з Віце-президентів УСПП – аграрний сектор.

Серед останніх ініціатив - відкрите звернення Українського союзу промисловців і підприємців, Української аграрної конфедерації, Української зернової асоціації до вищого керівництва України щодо ситуації на зерновому ринку України[9].

Європейська бізнес-асоціація – неприбуткове об'єднання юридичних осіб, яке представляє інтереси європейських та вітчизняних інвесторів в Україні. Діє Комітет із зернових та олійних культур, до складу якого входять Bunge, Cargill, Louis Dreyfus Commodities Ukraine, Alfred C. Toepfer International, Serna.

---

[9] Відкрите звернення УСПП, УАК, УЗА щодо ситуації на зерновому ринку України до вищого керівництва України http://uga-port.org.ua/novosti/ukraina/v-dkrite-zvernennya-uspp-uak-uza-shchodo-situats-na-zernovomu-rinku-ukra-ni-do-vishc

У 2011 р. активно позиціонує себе в питаннях захисту українських експортерів щодо відшкодування ПДВ, обмеження експорту зерна. (Звернення до Президента України та Кабінету Міністрів України про те, що Уряд не повинен вживати обмежувальних заходів та забезпечити вільний експорт зерна принаймні до завершення поточного сезону (1 липня 2011), а також надати бізнес-спільноті гарантії рівності та прозорості регулювання ринку на наступні сезони).

Американська торгова палата в Україні – неурядова, неприбуткова бізнес-організація, головним завданням якої є захист прав та інтересів міжнародних інвесторів в Україні та сприяння приходу нових інвесторів на вітчизняний ринок;

Останні ініціативи – скасування квот на експорт ячменю і пшениці в середині травня, коли в уряду буде баланс і прогнози врожаю зерна на 2011 р.,

Рада підприємців при Кабінеті Міністрів України – постійно діючий консультативно-дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України.

Включає в себе Комісію з питань аграрної політики.

Координаційна рада з питань аграрної політики при Кабінеті міністрів України. є постійно діючим консультативно-дорадчим органом при Кабінеті Міністрів України, утвореним з метою залучення громадських організацій, окремих громадян до опрацювання проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань аграрної політики, відповідних рішень в аграрному секторі економіки, а також для організації зворотного зв'язку суб'єктів агропромислового комплексу з органами виконавчої влади. Активно діяла з 2001 по 2009 рік. Нині формально існує, але діяльність її призупинена через скасування в Кабінеті Міністрів України посади Віце-прем'єр-міністра з питань АПК. *(Детальніше – у Розділі 3).*

Український союз промисловців і підприємців, Українська аграрна конфедерація і Українська зернова асоціація 14 березня 2011 року звернулися до Прем'єр-Міністра України з проханням відновити роботу Ради.

В складі **Комітету з економічних реформ,** що є консультативно-дорадчим органом **при Президентові України**, утвореним з метою впровадження системних економічних реформ, спрямованих на вихід із фінансової та економічної кризи, на забезпечення сталого економічного розвитку України як передумови зростання добробуту її населення, аграрний блок поки що репрезентує радник Президента України з питань АПК. Персонального складу Координаційного центру та робочих груп станом на 20 травня 2011 року не оприлюднено.

Громадські ради при міністерствах економічного розвитку та торгівлі України, аграрної політики та продовольства України, Державного земельного агентства України сформовані з представників професійних громадських організацій.

Професійні громадські організації в аграрному секторі економіки є провідниками **міжнародної інтеграції** України в даному сегменті.

За даними Міністерства аграрної політики і продовольства[10], Україна є членом 12 міжнародних організацій в сфері сільського господарства:

Організації ООН з питань продовольства та сільського господарства (ФАО),

[10] Повідомлення Міністерства аграрної політики України «Щодо членства України в міжнародних сільськогосподарських організаціях»: http://www.minagro.gov.ua/page/?11089

Комітетів ФАО з лісового та рибного господарств,
Міжнародної асоціації по контролю за якістю насіння,
Європейської і Середземноморської організації із захисту рослин,
Міжнародної організації виноградарства та виноробства,
Міжнародної ради по зерну,
Міжнародної організації цукру,
Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин,
Організації з рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану (НАФО), Змішаної Комісії з рибальства у водах Дунаю та Комісії по збереженню морських живих ресурсів Антарктики.

Окрім того, налагоджено співробітництво з Європейським банком реконструкції та розвитку, Центральноєвропейською ініціативою, Організацією економічного співробітництва та розвитку, Організацією Чорноморського економічного співробітництва та іншими.

Членство в ФАО дозволяє отримувати технічну допомогу організації в пріоритетні галузі АПК. Так, на сьогодні (листопад 2010р.) спільно з ФАО реалізуються 5 проектів за напрямками: використання пестицидів, визначення науково-аналітичного потенціалу заходів з контролю над продовольчою безпекою, ідентифікації тварин, сталого розвитку лісового сектору та оцінки потенціалу системи маркування з географічними позначками.

У 2010 році набуто повноправного членства в Міжнародній раді по зерну. 6 липня 2010 року був прийнятий Верховною Радою України Закон України від № 2439-VI «Про приєднання до Конвенції про торгівлю зерном».

У 2010 році також завершено внутрішню процедуру з приєднання до Насіннєвих схем ОЕСР. 20 жовтня 2010 р. на засіданні Уряду було розглянуто та схвалено проект Закону України «Про приєднання до Схеми сортової сертифікації насіння зернових культур, Схеми сортової сертифікації насіння кукурудзи та сорго Організації економічного співробітництва та розвитку».

Разом з тим, 20 жовтня 2010 р. на засіданні Уряду схвалено проект Закону України «Про ратифікацію Конституції Міжнародної асоціації з контролю за якістю насіння» (реєстраційний номер 0189 від 22.10.10) та прийнято відповідне розпорядження КМУ № 1999-р[11].

У 2002 році Генеральна Асамблея Міжнародної Молочної Федерації ухвалила рішення прийняти Україну до свого складу.

У 2004 році Україна стала членом Середземноморської асоціації країн-виробників рису.

Найбільше громадських організацій налічується:

у сегменті земельних відносин:

Асоціація ―Земельна спілка України”
Всеукраїнська громадська організація Спілка землевпорядників України
Всеукраїнська громадська організація «Спілка оцінювачів землі»
Всеукраїнська ліга сприяння розвиткові ринку землі
Всеукраїнська асоціація працівників землевпорядних підприємств та організацій, землекористувачів і землевласників ―Земельна реформа”
Всеукраїнська громадська організація "Ліга оцінювачів земель"
Всеукраїнська спілка власників земельних та майнових паїв
ВГО «Асоціація землевпорядників та геодезистів України»

[11] Там же.

Інформаційно-ресурсний центр –Реформування земельних відносин в Україні”
Міжнародна асоціація —Український центр менеджменту землі та ресурсів”
Інститут сільського розвитку

у сегменті молочного ринку:
Спілка молочних підприємств
Національна асоціація молочників України –Укрмолпром”
Національна асоціація виробників дитячого харчування, молочноконсервної та сокової продукції "Укрконсервмолоко"
Асоціація українських виробників «Морозиво і заморожені продукти»
Всеукраїнська Асоціація «УкрМ’ясоМолЕкспорт»
Асоціація виробників молока України
Асоціація власників молочної худоби

у сегменті бджільництва:
«Братство бджолярів України»
Спілка пасічників України
Національна асоціація "Укрбджолопром"

На даний час на ринку агрострахування фактично діє дві організації: Українська федерація убезпечення, до сфери діяльності якої входить утворення системи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, та нещодавно засноване Аграрне страхове бюро України.

Більшість сегментів аграрного сектора представлені однією професійною громадською організацією.

Громадські організації в аграрному секторі утворювалися різними шляхами:

- шляхом реорганізації існуючих професійних об’єднань. Для прикладу: утворена в 1971р. Рада колгоспів Української РСР була реформована у Всеукраїнську Раду колективних сільськогосподарських підприємств, згодом –у Всеукраїнський союз сільськогосподарських підприємств, з 2009р. перейменована в Аграрний союз України;

- шляхом реформування управлінських державних структур. У ході реалізації адміністративної реформи сформувалися професійні громадські організації, утворені за участю підприємств, що входили до складу галузевих підкомплексів, управлінські державні структури яких були скорочені в процесі реформування органів державної влади. Це — асоціації –Укроліяпром”, –Укрмолоко”, –Укрм’ясо”, –Укрмолпром” та інші. Ці організації також є громадськими, але сфера їх функціонування та правова база *(про що детальніше йдеться у Розділі 2*) дещо інша;

- шляхом утворення громадських організацій новими суб’єктами господарювання, сформованих на основі приватної власності, об’єднання яких викликане цілями захисту своїх економічних та корпоративних інтересів. Це такі як: Асоціація фермерів та приватних землевласників України, Всеукраїнська асоціація орендарів та селян-орендодавців, Національна спілка учасників сільськогосподарських кооперативів та ін.;

- шляхом утворення громадських організацій суб’єктами господарювання з винятковим видом діяльності. Наприклад, Національна асоціація бірж України, ВГО «Фумігаційна асоціація», Українська асоціація аграрних інженерів;

- шляхом утворення громадських організацій на основі єдності економічних інтересів, наприклад, Українська зернова асоціація, асоціація «Союз птахівників України», Всеукраїнська асоціація пекарів, Національна асоціація виробників та переробників сої;

- шляхом утворення громадських організацій за участю міжнародних організацій — Національна асоціація дорадчих служб України, Національна асоціація бірж України, Асоціація учасників біовиробництва –БІОЛан-Україна", Інститут сільського розвитку;

- шляхом утворення громадських організацій громадянами з певним статусом (Рада жінок-фермерів України, Спілка сільських жінок України);

- шляхом прагнення провадження наукової діяльності у сфері аграрного бізнесу, як наприклад, Інститут розвитку аграрних ринків, Асоціація "Український клуб аграрного бізнесу";

- шляхом утворення громадських організацій на основі приватної ініціативи соціально активних громадян, наприклад, Клуб органічних фермерів, Спілка молодих аграріїв;

- шляхом модифікації вже існуючих структур. Наприклад, Аграрне страхове бюро України утворено на заміну Асоціації страховиків в аграрному секторі України.

- шляхом об'єднання юридичних осіб, що стало можливим з набуттям чинності Цивільного кодексу України, наприклад Асоціація оптових ринків сільськогосподарської продукції України – непідприємницьке неприбуткове товариство.

Консолідуючу функцію здебільшого виконують «головні» організації - Українська аграрна конфедерація, Аграрний союз України, Аграрна палата України.

Отже, інфраструктура аграрних громадських організацій - це сформований суспільний сектор. Мережа аграрних ГО настільки широка, що репрезентує практично всі ринки аграрного сектора.

Структура членської бази

Кілька професійних громадських організацій входять до складу міжнародних громадських об'єднань.

Наприклад, Спілка молочних підприємств України є членом Міжнародної молочної федерації, «Братство бджолярів України» - членом Міжнародної федерації бджільницьких асоціацій Апімондія.

Аграрна палата України є постійним спостерігачем у Раді керівників сільськогосподарських палат Вишеградської Четвірки *(Аграрна палата Чеської республіки, Національна Рада Сільськогосподарських Палат Польської Республіки, Палата сільського господарства і продовольства Словацької республіки і Аграрна палата Угорської республіки*[12]*).* Також співпрацює з Комітетом професійних громадських сільськогосподарських організацій Європейського Союзу COPA-COGECA.

[12] Комюніке 39 засідання Аграрних Палат країн Вишеградської четвірки 21–22 вересня 2010р. Варшава, Польща. http://www.agrichamber.org.ua/v4/communique.pdf

Аграрний союз України є членом Міжнародного агропромислового союзу країн СНД.

Окремі громадські організації входять до складу крупніших галузевих структур або до складу «головних» всеукраїнських об'єднань.

Наприклад, асоціації "Укрцукор", "Укрмолпром", "Укроліяпром", "Союз оптовиків і виробників алкоголю й тютюну" та інші входять до складу Всеукраїнської громадської організації «Союз виробників харчової промисловості України".

До складу ВГО «Українська аграрна конфедерація» входять: асоціація „Теплиці України", асоціація „Укроліяпром", Асоціація фермерів та приватних землевласників України, Українська асоціація аграрних інженерів, Фумігаційна асоціація, Всеукраїнська асоціація виробників продукції садівництва та виноградарства, Національна рада орендарів та селян – орендодавців України, Національна спілка сільськогосподарських кооперативів, Рада жінок-фермерів України, Селянська спілка України, Спілка молодих аграріїв України, Спілка молоді села, Спілка молочних підприємств України, Спілка переробників зерна України, Українська асоціація захисту рослин, Українська зернова асоціація.

Не всі організації відкривають інформацію про своїх членів. Принаймні електронні ресурси Аграрного союзу України та Аграрної палати України та багатьох інших не містять такої інформації.

Членами аграрних громадських організацій є як дрібні фірми, так і крупні суб'єкти господарювання аграрної та суміжних галузей, консалтингових структур АПК, страхового, банківського сектора, а також сфери ресурсного забезпечення аграрного виробництва. наукові заклади, організації з рекламної та видавничої діяльності, інформаційні агентства, а також агрохолдинги.

Наприклад, нещодавно агропромисловий холдинг України «Мрія Агрохолдинг» став членом асоціації «Український клуб аграрного бізнесу».

В структурі членства професійних громадських організацій також діє інститут асоційованого членства та партнерства.

Структура управління та менеджменту

Переважна більшість організацій мають типову структуру керівництва.

Здебільшого вищим органом організації є загальні збори її членів. Загальні збори обирають Раду Асоціації, затверджують кандидатуру Голови/Президента, затверджують кандидатури голів комітетів, обирають членів Ревізійної комісії.

Поточну роботу здійснює генеральна/виконавча дирекція.

Персонал громадських організацій складається в основному від 6 до 15 осіб.

У невеликих структурах головою колегіального органу управління може бути незвільнений голова, як правило, це особа, яка очолює одну з найкрупніших компаній галузевого сектора чи наукового напрямку. Штат складається з 3-6 осіб з визначеними напрямками діяльності.

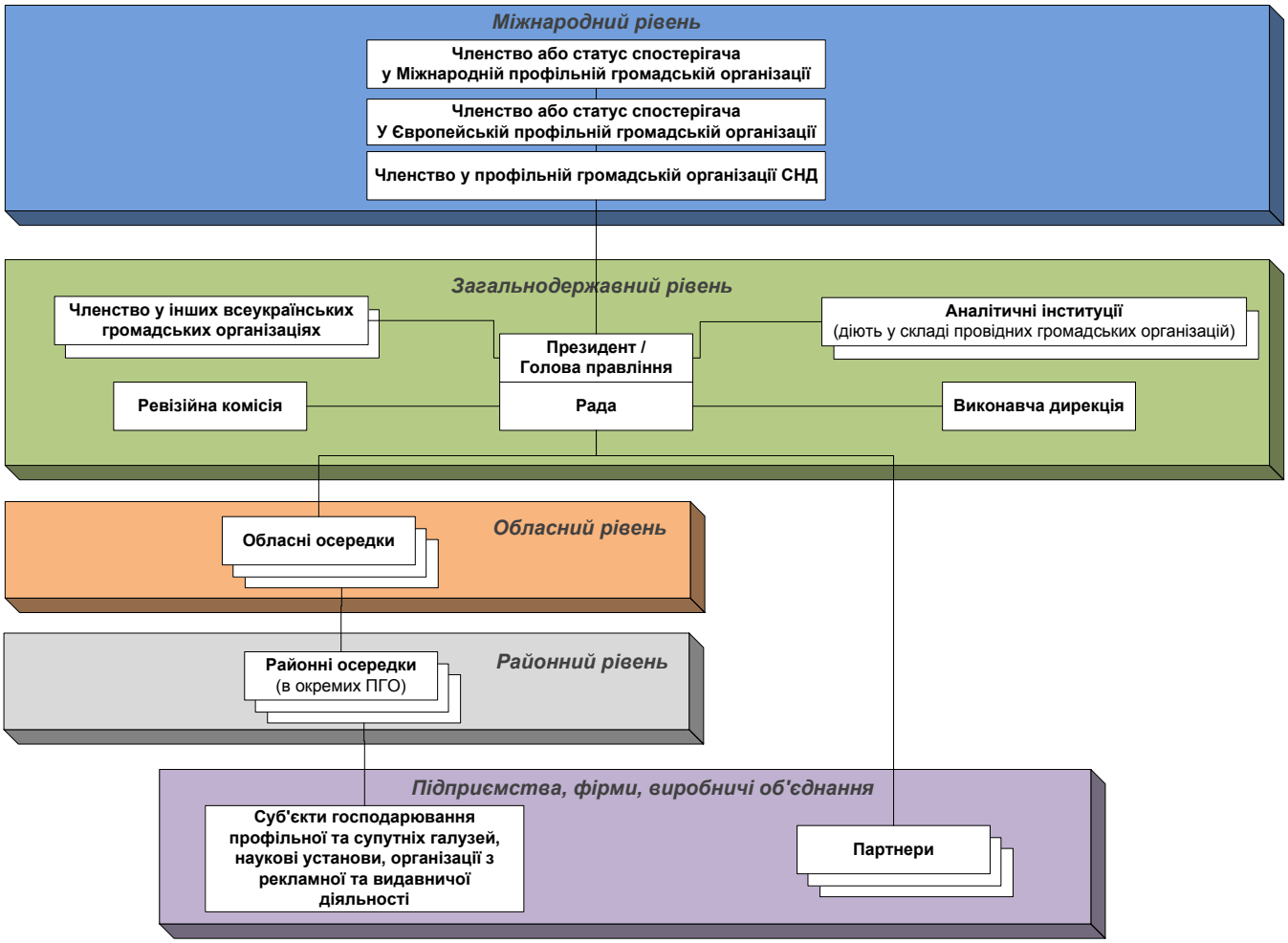

Схема: структура професійної громадської організації

Виняток у структурі управління та менеджменту становлять «головні» та крупні організації: такі як Аграрна палата України, Українська Аграрна Конфедерація (УАК) та інші.

Для прикладу: керівними органами УАК є: З'їзд, Рада, Президія. Керівними особами є Президент УАК, Генеральний директор УАК. Для контролю за фінансовою діяльністю УАК діє Ревізійна комісія.

З'їзд є вищим органом УАК і проводиться не рідше одного разу на 5 років.

У період між з'їздами діяльністю УАК керує Рада.

Головою Ради за посадою є Президент, членами Ради відповідно Віце-президенти, члени Президії та Генеральний директор. У засіданнях має право брати участь, з дорадчим голосом, Голова Ревізійної комісії УАК.

У період між з'їздами та засіданнями Ради діяльністю УАК керує Президія.

Головою Президії за посадою є Президент, членами Президії відповідно Віце-президенти та Генеральний директор, а також члени, обрані Радою УАК. У засіданнях має право брати участь, з дорадчим голосом, Голова Ревізійної комісії УАК.

У період між з'їздами, засіданнями Ради та Президії, діяльністю УАК керує її Президент.

Постійно діючим виконавчим органом УАК є Генеральна дирекція, яку очолює Генеральний директор.

Контрольним органом УАК є її Ревізійна комісія.

Таким чином, для громадських організацій типовий колективний характер ухвалення рішень. Хоча визначальний фактор ефективності функціонування організації

часто замикає на собі особистість першого керівника організації, його авторитет та персональні контакти. Підтверджує дану тезу той факт, що провідні громадські організації аграрного сектора нині очолюють ті ж особистості, які були ініціаторами утворення цих організацій ще в 90-х роках минулого століття.

Громадські організації конкурують між собою за право представляти інтереси аграрного бізнесу на державному рівні. Така конкуренція обумовлює їх **інституційний розвиток.**

Для прикладу: структура Української аграрної конфедерації включає в себе три афілійовані підрозділи: Інститут розвитку аграрного підприємництва та села, Агентство інвестицій та розвитку, Європейський Фонд розвитку українського села.

Головна мета діяльності *Інституту розвитку аграрного підприємництва та села:*

■розроблення та упровадження нових ринкових підходів та методів в галузі аграрної політики й економіки на державному, регіональному і місцевому рівнях.

Цілі *Агентства інвестицій та розвитку* як партнера членів УАК у сприянні залученню інвестицій*:*

■ініціювання та реалізація проектів важливих для економіки України;
■інтенсифікація зв'язків між підприємствами та фінансовими установами;
■сприяння активізації, зростанню та розвитку діяльності українських підприємств.

Основні завдання *Європейського Фонду розвитку українського села*:

■формування соціальної інфраструктури сільських територій, допомога закладам освіти та охорони здоров'я, розвиток підприємництва та підвищення зайнятості сільських жителів на основі ефективного використання природо-ресурсного потенціалу села, підвищення ролі сільських громад у вирішенні проблем соціально-економічного розвитку їх населених пунктів тощо.

У структурі Аграрної палати України діє Третейський суд та Кредитна спілка.

■постійно діючий *Третейський суд* при Всеукраїнській громадській організації «Аграрна палата України» є недержавним незалежним органом для вирішення спорів, що виникають із цивільних та господарських правовідносин.

Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» має у своїй структурі спеціалізоване агентство «AgriJob».

■ *агентство «AgriJob»* - рекрутингове агентство, утворене з метою надання якісних послуг у сфері пошуку і підбору фахівців для вітчизняних і міжнародних компаній, що працюють в аграрному секторі України.

Зараз асоціація співпрацює з агрохолдингом «Мрія» в рамках програми агрошколи холдинга для випускників та молодих спеціалістів.

В крупних організаціях діють:

-*профільні Експертні ради* для проведення експертно-аналітичних робіт з оцінки поточного стану галузі, як наприклад, Експертна рада з заморожених продуктів при Асоціації українських виробників «Морозиво і заморожені продукти»,

-*робочі групи* з опрацювання проектів нормативно-правових актів, що надсилаються для узгодження, як наприклад при Асоціації сільських та селищних рад.

-*консультаційні департаменти*, основне завдання яких полягає у наданні практичних навичок виробникам профільної продукції. З цією метою спеціалісти департаменту проводять демонстраційні покази, дні поля та відкритих дверей, тренінги та виїзди в господарства по всій Україні, як наприклад, експерти Асоціації «БІОЛан Україна».

Джерела фінансування громадських організацій

Бюджет організацій складають:

а) вступні, членські та цільові внески;

б) надходження від господарчої та іншої комерційної діяльності створених ними госпрозрахункових установ , організацій, заснованих підприємств;

в) добровільні внески підприємств , установ, організацій та приватних осіб;

г) надходження, від проведення заходів, передбачених статутом організації.

Деякі організації утворюють спеціальні фонди для реалізації цільових проектів.

Для всіх організацій характерна наявність автономного приміщення офісу, за винятком структур, що утворилися на базі колишніх галузевих підкомплексів. Вони знаходяться в приміщеннях державного підпорядкування.

Функції професійних громадських організацій аграрного сектора

Функції даних громадських організацій значно розширилися. Якщо раніше експерти виділяли три головних функції[13], як-то захисна, представницька та консультаційно-освітня, то сьогодні автор пропонує сформувати їх у 5 основних груп:

Перша група функцій, які здебільшого беруть на себе лише «головні» та крупні громадські об'єднання, це **– моніторингові.** Вони обумовлені необхідністю виявляти загальноекономічні проблеми розвитку аграрного бізнесу, наприклад, у сфері оподаткування, митно-тарифного регулювання, кредитування, а також розроблення і лобіювання програм/заходів щодо поліпшення стану в тій чи іншій проблемній сфері.

Друга група функцій – координаційні. Це здійснення ринкової координації взаємодії членів-підприємств галузі між собою та з підприємствами інших галузей, координація з питань технічної та економічної політики; діяльність щодо удосконалення виробництва, що включає розроблення, обговорення та затвердження національних стандартів на профільну продукцію та змін до них, технічних регламентів, розвиток зовнішньоекономічних взаємовигідних зв'язків.

Третя група функцій – захисні. Це захист законних спільних інтересів членів громадської організації, утворення необхідних організаційних умов для взаємодії своїх членів. Реальність вимагає захисту цінностей підприємницької діяльності. Для цього громадським організаціям як виразникам інтересів підприємців необхідно мати кваліфікованих юристів, сучасні засоби комунікації.

[13] В.Білич, В.Биковець, Н.Бойко, О.Міхайлішіна, О.Свірус, Т.Свірус. Що необхідно знати підприємцям про бізнес-асоціації: Довідково-методичне видання.-К., 2005.

Четверта група функцій – представницькі. Це - представництво інтересів організації або й галузі перед органами влади та самоврядування, міжнародними організаціями, іншими юридичними та фізичними особами та іншими громадськими організаціями, колективне представництво роботодавців у стосунках з профспілками;

Деякі з аграрних громадських організацій підтримують прямі міжнародні контакти, беруть участь в укладенні угод, а також організують чи беруть участь в міжнародних заходах, виставках.

П'ята група функцій - аналітично-дорадчі. Це **-** надання інформаційної, правової, методичної чи іншої допомоги своїм членам, здійснення власної аналітичної діяльності, а також участь в розробленні та реалізації комплексних цільових програм розвитку профільної галузі;

Аналітичні можливості громадських організацій є задовільними. Їх фахівці здійснюють експертну оцінку профільних законопроектів, подають власні пропозиції та зміни до діючого законодавства, беруть участь у розробленні державних програм та стратегій в рамках громадських рад та робочих груп при міністерствах і відомствах тощо.

Також власним аналітичним ресурсом вони готують оцінки ситуації галузі, прогнози, коментарі, з якими виступають в засобах масової інформації, включаючи власні веб-сайти, на прес-конференціях та на масових заходах.

За результатами експрес-опитування, проведеного автором в ході підготовки даної аналітичної записки, на заваді зміцнення аналітичного ресурсу стоїть відсутність системного запиту з боку влади та недостатнє фінансування.

Висновки

- **Інфраструктура аграрних громадських організацій - це сформований суспільний сегмент, що репрезентує практично всі ринки аграрного сектора.**

- **Конкуренція між крупними громадськими організаціями за право представляти інтереси аграрного бізнесу на державному рівні є додатковим фактором їх інституційного розвитку.**

- **Розширення і поглиблення функцій даних громадських організацій свідчить про:**

  ◊ формальне закріплення в Україні загальносвітової тенденції, коли інтереси галузі чи профілю представляє і захищає галузеве/профільне об'єднання;

  ◊ суттєве підвищення спроможності провідних громадських організацій у галузевому стратегічному менеджменті;

  ◊ підвищення їх ролі у технічному та митно-тарифному регулюванні галузей;

  ◊ наявності потенціалу до подальшого зміцнення і зростання.

- **У контексті інтеграційних процесів України у світове господарство, а також необхідності підвищення ефективності аграрного бізнесу громадські організації аграрного сектора України потребують методичної та фінансової підтримки, щоб підвищити свою конкурентоспроможність.**

2. Ситуація у сфері правового регулювання діяльності професійних громадських організацій

Правові засади, відповідно до яких утворюються і функціонують громадські організації, визначені ст.36 Конституції України[14], Цивільним кодексом України[15], Податковим кодексом України[16], Законами України «Про об'єднання громадян»[17], «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних-осіб підприємців»[18], «Про оподаткування прибутку підприємств»[19], «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод»[20], Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»[21], Рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно правового статусу неурядових організацій у Європі № CM/Rec(2007)14[22], постановою Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993р. N140 «Про затвердження Положення про порядок легалізації об'єднань громадян», постановою Кабінету Міністрів України від 26 лютого 1993р. N143 «Про порядок справляння і розміри збору за реєстрацію об'єднань громадян» та іншими нормативними актами у відповідності до сфери, в якій функціонує громадська організація.

Чинний нормативний акт, що регулює діяльність громадських організацій, - Закон України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року №2460-XII.

Процес формування та удосконалення законодавчого поля функціонування громадських організацій носить затяжний та суперечливий характер.

Україна 5 років декларує наміри ухвалити новий закон про громадські організації

Закон України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року №2460-XII. розроблявся практично для урегулювання діяльності політичних партій, що було

---

[14] Конституція України.
http://www.rada.gov.ua/konst/CONST1.HTM

[15] Цивільний кодекс України.
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15

[16] Податковий кодекс України.
http://advokat-ua.com.ua/podatkovy_kodeks_proekt.html

[17] Закон України «Про об'єднання громадян».
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2460-12

[18] Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних-осіб підприємців».
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=755-15

[19] Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств».
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=334%2F94-%E2%F0

[20] Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» від 17.07.1997 № 475/97-ВР.
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=475%2F97-%E2%F0

[21] Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», від 23.02.2006 № 3477-IV.
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3477-15

[22] Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам стосовно правового статусу неурядових організацій в Європі № CM/Rec(2007)14[1] (Прийнято Комітетом Міністрів 10 жовтня 2007 р. на 1006-му засіданні заступників Міністрів).
http://www.lawngo.net/index.php?itemid=1604

актуальним для 90-х років. Нині, попри внесені до Закону зміни, окремі його норми не відповідають ні міжнародним правовим стандартам щодо свободи об'єднання, ні процесам соціальної трансформації в країні, ні практичним потребам самих громадських організацій.

Основні вади даного Закону такі:

- Громадські організації можуть захищати права і законні інтереси тільки своїх членів. Це означає, що захист довкілля, надання соціальних послуг або правової допомоги та багато інших цілей визнаються законними лише за умови, що набувачі допомоги стануть членами організації.
- Заборона юридичним особам утворювати громадські організації.
- Штучне обмеження території дії громадської організації через існування територіальних статусів. Громадським об'єднанням заборонена діяльність у регіонах, де вони не зареєстровані.
- Заборона займатися господарською діяльністю.
- Подвійна реєстрація громадських організацій: реєстрація статуту в органах юстиції й окремо реєстрація юридичної особи місцевими державними реєстраторами.
- Відповідно подвійна плата за реєстрацію.
- Обмеження розміру благодійних внесків.

Зобов'язання України ухвалити новий Закон "Про громадські організації" передбачалися річними Планами Дій Україна - ЄС та Україна - Рада Європи, починаючи з 2005 року, а також декларувалися у 2007 році в Угоді «Про створення коаліції демократичних сил у Верховній Раді України VI скликання» та в Програмі діяльності Кабінету Міністрів України "Український прорив: для людей, а не політиків"[23], проте не були виконані.

Розроблений у 2008 році за ініціативою Кабінету Міністрів України проект закону України –Про громадські організації" (реєстр. № 3371 від14.11.2008р.)[24] в листопаді 2008 року був поданий на розгляд Верховної Ради України. Проте з політичних мотивів[25] законопроект не був розглянутий. У березні 2010 року даний законопроект було відкликано.

Все ж під тиском громадськості України та очікувань міжнародної громадськості робота над підготовкою нового законопроекту тривала. Восени 2010 року до Парламенту було подано 2 законопроекти про громадські організації.

18 жовтня 2010р. у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону України «Про громадські організації» (реєстр. №7262)[26].

1 листопада 2010р. у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону України «Про громадські організації» (реєстр. № 7262-1)[27].

---

[23] Програма діяльності Кабінету Міністрів України –Український прорив: для людей, а не політиків" затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 16 січня 2008 р. № 14, однак не затверджена Парламентом України. http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=104231107&cat_id=47292901

[24] Проект Закону про громадські організації від 14.11.2008 №3371. http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=33677

[25] Депутати відмовилися розглядати законопроект про громадські організації http://vis.maidanua.org/?p=758

[26] Проект Закону України «Про громадські організації» (реєстр. №7262). http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=38784

[27] Проект Закону України «Про громадські організації» (реєстр. № 7262-1).

Попри ту обставину, що законопроекти готували депутати різних політичних сил, був знайдений компроміс і 17 травня 2011 року Верховна Рада України схвалила в першому читанні законопроект «Про громадські організації» за № 7262-1.

Основні новації законопроекту:

- Громадські організації зможуть ефективніше здійснювати екологічну, просвітню діяльність, надавати правову допомогу та інші суспільно-корисні види діяльності. Знімається обмеження, за яким громадські організації могли захищати права і законні інтереси тільки своїх членів.

- Засновниками громадських організацій можуть бути громадяни України, іноземці та/або особи без громадянства, а також юридичні особи приватного права.

Довідково: З огляду на ту обставину, що саме це положення не знайшло підтримки народних депутатів у 2008 році, ймовірно, що і нині це стане однією з перешкод на шляху до ухвалення цього закону. Тим більше, що Головне науково-експертне управління Верховної Ради України уже зазначило: «незважаючи на те, що забезпечення права іноземців та осіб без громадянства на свободу об'єднання у громадські організації обумовлюється численними міжнародно-правовими зобов'язаннями, взятими на себе Україною, Основний Закон України не закладає безпосередньої конституційно-правової основи для наділення іноземців та осіб без громадянства відповідним правом у тому ж обсязі, в якому ним користуються громадяни України».

- Визначено підхід до діяльності громадських організацій без обмежень за територіальною ознакою (тобто без поділу громадських організацій на місцеві, всеукраїнські та міжнародні), що дасть можливість громадським організаціям визначати територію своєї діяльності та вільно здійснювати статутну діяльність на всій території України без перереєстрації.

- Нова концепція легалізації громадських організацій дозволить уникнути тривалої та обтяжливої подвійної реєстрації.

Законопроект уже у першому читанні отримав багато застережень, що є показником поспішності у його підготовці саме до травня 2011року.

Це пов'язано з тим, що з травня по листопад 2011 року Україна головуватиме в Комітеті міністрів Ради Європи. До того ж, ухвалення законопроекту «Про громадські організації» є одним із зобов'язань України перед Радою Європи.

Схвалення парламентом у першому читанні законопроекту «Про громадські організації» є гарне суспільне досягнення. Проте новий законопроект, як і діючий закон, не визначає ні функцій громадських організацій, ні їх повноважень, ні порядку взаємодії з органами влади. Для бізнесових громадських організацій він, у разі ухвалення, своїм первинним статусом упорядкує правову базу діяльності та зробить простішою процедуру реєстрації нових об'єднань.

Формування засад саморегулювання

Статус саморегулівних організацій аграрного спрямування мають лише Асоціація фермерів та приватних землевласників України (відповідно до статті 33 Закону України

---

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=38911

„Про фермерське господарство” 2003р.) та Національна асоціація дорадчих служб згідно з Законом України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» № 1807[28] та постанови Кабінету Міністрів України від 18 листопада 2009 року №1221 «Про затвердження Порядку надання всеукраїнській громадській професійній організації статусу саморегулівної організації».

Перспективи щодо отримання статусу самоврядних організацій мають гравці оптових ринків сільськогосподарської продукції. Згідно з ухваленим Парламентом України у 2009 році Законом України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції"[29] (в контексті відповідної Державної цільової програми)[30], оптові ринки сільськогосподарської продукції виокремлені із загального числа продовольчих ринків з можливістю отримувати державну підтримку, пільги при оподаткуванні та отриманні земельних ділянок для розміщення інфраструктури.

Міністерство аграрної політики та продовольства України для реалізації положень даного Закону розробило пакет нормативних актів, серед яких – проект наказу від 25.11.2009р. №830 "Про затвердження Порядку надання Асоціації оптових ринків сільськогосподарської продукції статусу саморегулівної організації".

На даний час вони не ухвалені.

Статусу саморегулівної організації прагне нещодавно утворене Аграрне страхове бюро України[31]. Але до цього має завершитися робота щодо законодавчого забезпечення упровадження та розвитку системи управління ризиками в сільському господарстві - агрострахування, яка б забезпечила достатній рівень функціональної взаємодії всіх головних учасників ринку страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою – сільгоспвиробників, страховиків та держави.

З цією метою було розроблено проект Закону «Про особливості здійснення страхування сільськогосподарської продукції з державною фінансовою підтримкою» №5063 від 21.08.2009 року[32], який прийнято в першому читанні 21 жовтня 2009 року.

Чимало громадських організацій звертаються до вищих ешелонів влади з пропозиціями щодо удосконалення законодавства у тій чи іншій сфері[33]. Для прикладу: всеукраїнська громадська організація «Союз учасників сільськогосподарських

---

[28] Закон України « Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17.06.2004 № 1807-IV.
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1807-15

[29] Закон України "Про оптові ринки сільськогосподарської продукції.
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1561-17

[30] Постанова Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. N 562 «Про затвердження Державної цільової програми створення оптових ринків сільськогосподарської продукції».
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP090562.html

[31] 15 страховиків створили Аграрне страхове бюро.
http://news.finance.ua/ua/~/1/70/all/2011/02/02/226273

[32] Проект Закону «Про особливості здійснення страхування сільськогосподарської продукції з державною фінансовою підтримкою» від 21.08.2009 №5063.
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=35956

[33] Звернення Союзу учасників сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України, ННЦ „Інститут аграрної економіки”, Асоціації фермерів та приватних землевласників України, Аграрної палати України, Української аграрної конфедерації щодо ситуації з розвитком сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України.
http://auv.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=169:2010-05-31-17-12-45&catid=46:2009-03-29-22-35-33&Itemid=82

обслуговуючих кооперативів» настійно наголошує на необхідності правового урегулювання в сфері обслуговуючої сільськогосподарської кооперації[34].

Отже, за період 2003-2011рр. статус саморегулівної отримала 1 громадська організація аграрного сектора.

Це свідчить про те, що формування правових засад утворення та функціонування саморегулівних організацій в аграрному секторі призупинене.

Деякі громадські організації у своїх статутах визначають себе як саморегулівні. Однак в такому контексті даний термін не має юридичного значення.

Громадські організації аграрного сектора: в умовах професійного неврядування

Протягом 2003-2006рр. в Україні були спроби законодавчо урегулювати діяльність професійних громадських об'єднань в аграрному секторі .

Проте ці законодавчі ініціативи не знайшли підтримки ні громадськості, ні парламенту України і робота не мала продовження.

Хронологічно цей процес має такий вигляд:

►У 2003 році Міністерством аграрної політики України було розроблено проект закону України *"Про самоврядні професійні та міжпрофесійні об'єднання в аграрному секторі"*. Законопроект готувався на виконання доручення Президента України від 21 лютого 2003 року №1-1/85 за підсумками Всеукраїнської наради з питань стратегії розвитку аграрного сектора.

Документ мав визначити правові, організаційні, економічні та соціальні умови діяльності самоврядних професійних та міжпрофесійних об'єднань в аграрному секторі.

Для координації формування і реалізації аграрної політики, участі в управлінні та регулюванні аграрного ринку, на думку авторів законопроекту, мала бути утворена Вища сільськогосподарська рада, що була б юридичною особою, утвореною органами державної виконавчої влади, міжпрофесійними (міжгалузевими) об'єднаннями, об'єднаннями власників майнових і земельних паїв, сільськогосподарськими товаровиробниками, асоціаціями переробників сільськогосподарської продукції та виробників продовольчих товарів, посередницькими структурами які здійснюють свою діяльність в аграрному секторі.

Законопроект отримав негативну оцінку фахівців і експертів ПГО.

►У червні 2004 року до Верховної Ради України групою народних депутатів України був поданий проект закону *"Про галузеві формування (асоціації, союзи, спілки)"* від 25.06.2004 року № 5702.

Законопроектом передбачалося надання асоціаціям (союзам, спілкам) права участі у формуванні та реалізації державної політики у відповідній сфері виробничої діяльності, розробці і реалізації програм їх стабілізації і розвитку, обговоренні і прийнятті державними органами рішень з зазначених питань, проведенні цінової політики, вирішенні питань приватизації, демонополізації, інтеграції та інших, які впливають на формування галузі та інфраструктури ринку продукції, делегування органами виконавчої влади частини своїх повноважень асоціаціям у сфері їх спеціалізації. Проект отримав суперечливі оцінки експертів.

[34] Проект Закону про сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію від 29.07.2010 №7018. http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=7018&skl=7

►10 червня 2005 року автори законопроекту на заміну даного законопроекту внесли на розгляд Верховної Ради України інший - проект Закону України ―Про професійні і міжпрофесійні об'єднання в агропродовольчій сфері".

Автори пропонували таку агропродовольчу піраміду: унизу — професійні об'єднання, що складаються із суб'єктів господарювання у межах кожної окремої галузі. На проміжному, внутрігалузевому рівні такі формування можуть групуватись у спілки, федерації тощо. Останні формують міжпрофесійні об'єднання — на обласному, міжрегіональному та національному рівнях. Верхівка цієї піраміди — Вища сільськогосподарська рада при Міністерстві аграрної політики, яка координуватиме діяльність усіх професійних і міжпрофесійних об'єднань, узгоджуватиме дії з органами державної влади.

Така пропозиція не знайшла підтримки у аграрної громадськості.

Експерти відзначали, що невдача авторів у тому, що вони надто захопилися копіюванням французьких моделей міжпрофесійної організації партнерства, які неможливо на даному етапі вмонтувати в українські реалії.

Комітет Верховної Ради з питань аграрної політики та земельних відносин за підсумками розгляду даного законопроекту 22 вересня 2006 року рекомендував Верховній Раді України зняти його з розгляду. Комітет вбачав, що значна частина положень проекту Закону України ―Про професійні і міжпрофесійні об'єднання в агропродовольчій сфері", прийнятого за основу Верховною Радою України попереднього скликання, не відповідає нормам чинного законодавства.

Як зазначалося з цього приводу у повідомленні прес-служби Верховної Ради України, яке поширювали ЗМІ[35], професійні і міжпрофесійні об'єднання в проекті наділяються функціями та повноваженнями щодо проведення фінансової, цінової та інвестиційної політики, які відповідно до Конституції України є повноваженнями Кабінету Міністрів України та органів виконавчої влади.

►5 жовтня 2006 року законопроект ―Про професійні і міжпрофесійні об'єднання в агропродовольчій сфері" був знятий з розгляду[36].

Таким чином, питання щодо законодавчого урегулювання діяльності громадських організацій в аграрному секторі залишається відкритим. Останніми роками ця проблема не виносилася на широке обговорення самих організацій.

Проте актуальність її не знижується.

Сьогодні зберігається інтрига довкола запитань: **бути чи не бути вищому органу аграрної громадської спільноти?** Утворювати його як нову окрему структуру чи делегувати такі повноваження вже діючій організації?

Зараз у Верховній Раді готується до розгляду проект Закону України «Про аграрні палати в Україні» від 20.12.2010 року №7190, взятий за основу 22 лютого 2011року[37].

У разі ухвалення Закону і збереження усіх пропонованих позицій Аграрна палата України стане представницькою організацією, утвореною на засадах децентралізації, яка

---

[35] Михайло Гладій пропонує скасувати рішення Верховної Ради ―Про професійні і міжпрофесійні об'єднання в агропродовольчій сфері"
http://galinfo.com.ua/news/11893.html

[36] Проект Постанови про скасування Постанови Верховної Ради України "Про прийняття за основу проекту Закону України "Про професійні і міжпрофесійні об'єднання в агропродовольчій сфері".
http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=28087

[37] Проект Закону про аграрні палати в Україні від 20.12.2010р. №7190.
http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=38659

перебуває під наглядом органів державної влади і якій держава делегує частину своїх владних повноважень для реалізації професійного самоврядування.

На такий представницький статус може претендувати і Торгово-промислова палата України, і Українська аграрна конфедерація, і Аграрний союз України. Тому є цілком ймовірним, що найближчим часом вони оприлюднять свої ініціативи.

У ході проведеного автором експрес-опитування респонденти негативно оцінили ідею утворення вищого сільськогосподарського органу у будь-якій формі.

Висновки

- **Сфера правового регулювання діяльності професійних громадських організацій в аграрному та інших секторах національної економіки незавершена і недосконала.**

- **Громадські організації аграрного сектора України функціонують в умовах професійного неврядування.**

- **Формування правових засад утворення та функціонування саморегулівних організацій протягом останніх 8 років в аграрному секторі призупинене.**

- **Необхідно ухвалити новий Закон України "Про громадські організації».**

- **Ухвалення Закону, який би врегулював правові, організаційні, економічні та соціальні умови діяльності професійних та міжпрофесійних об'єднань в аграрному секторі, є актуальним, проте потребує системного вивчення і обговорення.**

- **Питання про вищий орган аграрної громадської спільноти на фоні професійного неврядування сектора є дочасним.**

3. Взаємодія органів влади та професійних громадських організацій: стан та проблематика

Позиція влади щодо взаємодії з громадськими організаціями, що репрезентують бізнес, в тому числі аграрний, знаходиться в площині протиріччя. З одного боку, органи влади декларують наміри розвивати таку взаємодію, а з другого – міцно утримують бар'єр, що гальмує розвиток цього процесу, – не допускають законодавчого закріплення права громадських організацій брати участь у формулюванні державної політики.

Однак, навіть наміри співпрацювати з бізнес-громадськістю з часом набули певного формату. Цей формат можна оформити в такі чотири механізми:

- Громадські ради при органах виконавчої та законодавчої влади;
- Координаційні та дорадчі громадські структури при вищих органах влади;
- Меморандуми між Урядом і бізнесом;
- Ділові зустрічі.

Громадські ради при органах виконавчої влади

►2001 року розпочався процес утворення організаційно-правових засад участі громадян у формуванні та реалізації державної політики органами виконавчої влади. Сигналом став Указ Президента України від 17 травня 2001 року №325 «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади». Завершився процес наприкінці 2004 року.

Закладена в цей процес ідея посилити діалог влади і громадськості мала реалізуватися у формі Громадських рад при виконавчих органах влади.

►2004 року Громадські ради були сформовані, щоправда, відчутної ефективності їх функціонування не дало.

►2009 року новий склад Уряду знову звернувся до ідеї утворення мережі Громадських рад[38]. Консультації органів влади з громадськими організаціями велися. Однак, системного, постійного характеру вони так і не набули.

►2010 року новий склад Уряду реанімував ідею утворення громадських рад.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 року №996[39] було заплановане утворення протягом трьох місяців, із дати ухвалення постанови, при кожному

[38] 26 листопада 2009 року Кабінет Міністрів України своєю постановою «Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». № 1302 зобов'язав громадські організації вибудувати чітку вертикальну структуру в вигляді громадських рад при виконавчих органах влади, скасувавши постанову Кабінет Міністрів України «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 15 жовтня 2004 року №1378.

[39] Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 року №996.
http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-2010-%EF

міністерстві, центральному органі виконавчої влади та при кожній облдержадміністрації – громадської ради.

Згідно з даною постановою, основними завданнями Громадської ради є:

створення умов для реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами;

здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади;

сприяння врахуванню органом виконавчої влади громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

Чому протягом 6 років робота громадських ради не стала ефективною?

Відповідь на це запитання дають результати експертного дослідження діяльності громадських рад при центральних органах виконавчої влади України, проведеного Українським центром політичного менеджменту за підтримки Відділу демократії і врядування Місії USAID в Україні, Молдові та Білорусі відповідно до умов гранту № 121-А-00-03-00008-00 (Програма сприяння Парламенту II: Програма розвитку законотворчої політики) на замовлення Секретаріату Кабінету Міністрів України.

У книзі «Влада і суспільство: діалог через громадські ради» до основних проблемних питань, що впливають на якість роботи громадських рад, автори відносять:

- відсутність єдиного механізму формування громадських рад, утворених у 2004–2010 роках;
- відсутність єдиного підходу до кількісного складу громадських рад, що впливає на ефективність їх роботи, контрольованість внутрішніх процесів;
- відсутність нормативно закріплених критеріїв до членів громадських рад;
- відсутність стратегічного планування роботи громадських рад;
- відсутність належного фінансування центральних органів виконавчої влади видатків громадських рад, необхідних для проведення зібрань, друкування матеріалів, залучення провідних експертів, оплати відряджень членів ради тощо;
- відсутність координації та методичного забезпечення роботи громадських рад[40].

Якою мірою замовник дослідження - Секретаріат Кабінету Міністрів України дослухається до цих висновків і чи вживе заходів щодо їх реалізації покаже час.

Щодо суто аграрного сектора, то при Міністерстві аграрної політики та продовольства України діє Громадська рада, яка налічує близько сімдесяти осіб. Очолюють її два співголови - міністр аграрної політики та продовольства України і президент ВГО «Українська аграрна конфедерація»[41].

Також Громадська рада діє при Державному агентстві земельних ресурсів України.[42]. Очолює її керівник асоціації „Земельна спілка України".

---

[40] Влада і суспільство: діалог через громадські ради : монографія /Шайгородський Ю. Ж., Андрійчук Т. С., Дідух А. Я. [та ін.] ; за заг. ред.Шайгородського Ю. Ж. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. – 148 с. http://civic.kmu.gov.ua/civic/doccatalog/document?id=163790

[41] Наказ Міністерства аграрної політики України від 20 травня 2010 р. № 259 «Про затвердження персонального складу Громадської ради та Положення про Громадську раду при Міністерстві аграрної політики України». http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-2010-%EF

[42] Склад Громадської ради при Держкомземі. http://dkzr.gov.ua/terra/control/uk/publish/article?art_id=96451&cat_id=44516

Хоча діяльність Громадських рад не є ефективною, все ж вони залишаються однією з форм взаємодії бізнесу і влади, а тому потребують підтримки свого розвитку, в тому числі міжнародної, в частині досвіду лобіювання інтересів бізнесу.

Громадські ради при органах законодавчої влади

Законодавча влада також почала упроваджувати дорадчі структури. Так, у березні 2008 року Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин ухвалив рішення про утворення Громадської дорадчої ради при комітеті.

Відповідно до положення Громадська дорадча рада здійснює координаційну функцію сприяння законодавчій, організаційній та контролюючій функціям діяльності Комітету.

Основними цілями діяльності дорадчої ради є забезпечення права на свободу слова та права на участь професійної громадськості у процесах реформування державної аграрної політики та земельних відносин, участь у вдосконаленні законодавства про аграрну політику та земельні відносини, висвітленні діяльності Комітету.

Структура Громадської дорадчої ради складається з Центрального дорадчого органу; секторів з питань: земельних відносин; соціального розвитку сільських територій; економічної та фінансової політики в агропромислового комплексу, розвитку науки та освіти, а також постійно діючого органу - секретаріату.

Згідно з положенням членами Громадської дорадчої ради можуть бути фізичні особи: представники професійних громадських організацій, діяльність яких спрямована на розвиток агропромислового комплексу та земельних відносин; їх об´єднання, спілки, асоціації; представники закладів аграрної науки і освіти; представники проектів міжнародної технічної допомоги тощо.

Координаційні та дорадчі громадські структури при вищих органах виконавчої влади

За роки незалежності в Україні при органах виконавчої влади сформовано розгалужену мережу координаційних і консультативно-дорадчих органів.

Однією з перших таких структур була утворена в 1993 році Рада підприємців при Кабінеті Міністрів України – постійно діючий консультативно-дорадчий орган. Був період, коли Уряд згортав її діяльність, але під тиском громадськості Раду було відновлено. Нині вона функціонує, аграрні питання розглядає Комісія з питань аграрної політики.

У 2001 році була утворена Координаційна рада з питань аграрної політики при Кабінеті Міністрів України відповідною постановою Уряду[43]. До складу Ради входили переважно представники професійних громадських організацій аграрного сектора, очолювати структуру доручалося Віце-прем'єр-міністру України відповідно до функціональних повноважень.

Координаційна рада виконувала функції головного координатора розроблення та упровадження державної стратегії розвитку вітчизняного аграрного сектора, її діяльність

[43] Про утворення Координаційної ради з питань аграрної політики. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2001 р. N 1605.
http://www.uazakon.com/documents/date_bh/pg_gsglso.htm

була підсилена технічною допомогою. Рада була одним з основних бенефеціарів Проекту Програми розвитку ООН "Аграрна політика для людського розвитку"[44].

У 2010 році, коли відповідно до рішення Конституційного суду України кількісний склад Кабінету Міністрів України був приведений у відповідність з Конституцією України і була скасована посада Віце-прем'єр-міністра з питань АПК, робота Координаційної ради призупинена.

Довідково:1 жовтня 2010 р. Конституційний суд України визнав неконституційною політичну реформу 2004 р. Таким чином, саме з тієї дати почала діяти Конституція України формату 1996 р. Згідно з Конституцією 1996 р. до складу Кабміну повинні входити один Перший віце-прем'єр і три віце-прем'єри. Тобто, посада Віце-прем'єр-міністра з питань АПК, яка була уведена пізніше, підлягала до скорочення.

Подальший формат роботи Координаційної ради з питань аграрної політики поки що не визначений. Громадські організації звертаються до Прем'єр-міністра України з проханням поновити роботу Ради.

Уряд і бізнес: практика підписання меморандумів

Затяжний процес утворення Громадських рад при міністерствах і відомствах (2001-2004 рр.), відсутність механізмів діалогу бізнесу і влади справляли свій негативний вплив на ситуацію на ринках, що формувалися в нових умовах.

Тому Уряд України почав застосовувати **практику підписання договірних актів (меморандумів),** у яких закріплював свої наміри впливати на економічну ситуацію та регулювання ринків через професійні громадські організації.

Перший такий Меморандум було підписано у березні 2002 року між Кабінетом Міністрів України та Всеукраїнським союзом сільськогосподарських підприємств, Українською аграрною конфедерацією, національною асоціацією «Укрзернопродукт», асоціацією «Укроліяпром» та Національною асоціацією бірж про узгодження дій на ринку зерна.

Підписання такого Меморандуму стало наочним прикладом формування договірних відносин між Урядом і професійними громадськими організаціями для забезпечення сприятливих умов виробникам продукції та всім учасникам ринкового ланцюга в цій сфері. Хоча певна частина зобов'язань сторін так і залишилася намірами.

(Більше про практику формування договірних відносин між владою і професійними громадськими організаціями див. дослідження Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки)[45].

Практику договірних відносин з професійними громадськими організаціями Уряд продовжує.

Так, 27 січня 2011 року Європейський банк реконструкції та розвитку, Міністерство аграрної політики та продовольства України, Українська зернова асоціація,

---

[44] Проект "Аграрна політика для людського розвитку". http://www.undp.org.ua/ua/projects-list-all/633-agricultural-policy-for-human-development

[45] Лужанська Т.П., Пугачов М.І. Підвищення спроможності галузевих громадських об'єднань як перспектива вдосконалення взаємодії влади і бізнесу в Україні. Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН/ЄС.- К.: 2008, с.45-55. http://brc.undp.org.ua/img/publications/publ_NGOs.pdf

Українська аграрна конфедерація та Інститут розвитку аграрних ринків підписали Заяву про спільні дії на підтримку зернового сектора України[46].

8 лютого 2011 року після критичної ситуації, що виникла на продовольчому ринку, було підписано меморандум порозуміння між Міністерством аграрної політики та продовольства України і виробниками крупи гречаної[47].

Підписання внутрішніх меморандумів - позитивний фактор у налагодженні діалогу бізнесу і влади, проте як документ, який не має ні юридичної сили, ні підконтрольних механізмів, не може бути віднесений до інструментарію такого діалогу. До того ж, такі дії носять епізодичний характер і обумовлені найчастіше розбалансуванням того чи іншого ринку, а отже необхідністю терміново виправляти ситуацію, в тому числі шляхом консультацій з професійними громадськими організаціями.

Ділові зустрічі

Йдеться про формат ділових зустрічей, що відбуваються завдяки високому авторитету особистості першого керівника громадської організації, його персональних контактів. Це як додатковий фактор ефективності роботи даної організації. Для України це ментальна риса.

Як приклад, можна згадати розширене засідання президії Української аграрної конфедерації, що відбулося у червні минулого року за участі Міністра аграрної політики та керівників українських агрохолдингів, де обговорювалася роль великих аграрних підприємств у підвищенні ефективності аграрного бізнесу. Це стало можливим завдяки авторитету президента Української аграрної конфедерації.

Звичайно, це не означає, що влада не практикує двосторонніх зустрічей з бізнесом. Вони проходять досить часто, особливо в періоди форс-мажорних обставин на тому чи іншому ринку, або з іншої нагальної необхідності. Наприклад, нинішнього маркетингового року темами зустрічей були: обмеження експорту зернових, непрозорий розподіл експортних квот, «вибірковий» порядок відшкодування ПДВ, зниження внутрішніх закупівельних цін та багато іншого.

Влада слухає, але не завжди чує

Провідні професійні громадські організації аграрного сектора мають широке представництво в різних дорадчих структурах при органах законодавчої та виконавчої влади.

Для прикладу: Асоціація "Укроліяпром" є членом:

Координаційної Ради з питань підвищення конкурентоспроможності національної економіки;

Координаційної Ради з питань аграрної політики при Кабінеті Міністрів України;

---

[46] ЄБРР, Мінагропрод, УЗА, УАК та IPAP підписали Заяву про спільні дії на підтримку зернового сектору України. http://www.minagro.kiev.ua/news/?pg=11362

[47] Міністерство підписало Меморандум з виробниками крупи гречаної. http://www.minagro.kiev.ua/news/?pg=11420

Ради підприємців при Кабінеті Міністрів України;

Ради асоціацій національних товаровиробників при Кабінеті Міністрів України;

Міжвідомчої робочої групи з питань координації продовольчого ринку при Мінагрополітики та продовольства України;

Громадської ради при Мінагрополітики та продовольства України;

Громадської ради при Державній службі технічного регулювання України;

Громадської ради при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України;

Президії Громадської дорадчої ради Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України.

Це – позитивний факт, що свідчить про високий рейтинг асоціації. Проте як би не збільшувався перелік громадських органів, це не надто вплине на сутність проблеми.

А сутність її така, що без законодавчого закріплення права участі професійних громадських організацій брати участь у формулюванні та реалізації державної аграрної політики перспектив підвищення ефективності взаємодії влади та бізнесу небагато.

Адже влада може прислухатися до точки зору бізнесу, а може й проігнорувати її.

З таких причин виважені раціональні пропозиції громадських організацій часто залишаються неврахованими і це має негативні економічні наслідки.

Наприклад, у період завершального етапу вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) Уряд не проводив системних консультацій з галузевими громадськими організаціями з питань формування умов вступу до СОТ, їх роль обмежувалася участю в засіданнях робочих груп при відповідних відомствах, але за відсутності унормованої системи збору та оброблення інформації їх пропозиції та застереження мало ураховувалися при виробленні позиції України в тому чи іншому питанні. Це стало однією з причин того, що Україна не змогла кращим чином використати свої потенційні переваги членства у СОТ в аграрній сфері.

Вже після вступу до СОТ громадські організації також були відсторонені від участі в заходах СОТ. Так, у 7-ій Міністерській конференції, яка проходила в Женеві наприкінці 2009 року, були акредитовані 152 неурядові організації, взяли участь 362 представники від 128 громадських об’єднань. Жодній галузевій організації України не була надана можливість акредитуватися для участі в цьому заході, була присутня лише урядова делегація.

Між тим Секретаріат СОТ збільшує кількість заходів та зустрічей з неурядовими організаціями. Українські громадські організації участі в них не беруть.

Низька ефективність діалогу бізнесу і органів виконавчої влади змушує аграрну громадськість утворювати міжнародні громадські робочі групи, щоб підсилити свій голос. Так, 27 січня 2011 р. у Києві за сприяння Європейського банку реконструкції та розвитку було утворено Міжнародну Робочу групу з функціонування ринку зерна для реалізації заходів, передбачених Заявою за результатами круглого столу «Розвиток діалогу в зерновому секторі та перспективи інвестування». До складу групи увійшли представники ЄБРР, Міністерства аграрної політики і продовольства, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Державного комітету статистики, Української зернової асоціації, Української аграрної конфедерації, Аграрного Союзу України, Асоціації фермерів і приватних землевласників України, FAO, Європейської бізнес-асоціації, Американської торгової палати, GAFTA, а також чільні експерти зернового ринку[48].

[48] Міжнародна група настійно рекомендує скасувати квоти на експорт зерна. 12:46 20.04.2011р. http://ura-inform.com/uk/economics/2011/04/20/zerno

Є сподівання, що присутність на території України представництв таких міжнародних структур як Торговий комітет GAFTA (Міжнародної асоціації торгівлі зерном і кормами)[49], здійснення кроків до можливостей відкриття Чиказької біржі на території країни, Причорноморської зернової біржі спонукають до налагодження ефективнішого діалогу влади та аграрного бізнесу.

Довідково. 26 травня 2011 року, у Києві в рамках IV Міжнародної зернової конференції GAFTA підписано Меморандум про співпрацю між Кабінетом Міністрів України, Національним банком України та Чиказькою товарною біржею [50].

Необхідність налагодження ефективнішої співпраці держави з професійними громадськими організаціями аграрного сектора посилюється ще й такими додатковими факторами:

◊ світовою тенденцією до економічної концентрації;
◊ домінуючим розвитком агрохолдингів у аграрному секторі України;
◊ амбітними заявами Уряду України щодо суттєвого збільшення до 2015 року підвищити збирання зернових до 80 млн тонн, довести вирощування насіння олійних до 15 млн тонн і збільшити виробництво м'яса до 4 млн тонн на рік[51].

Висновки

- **В Україні триває процес утворення організаційно-правових засад участі громадян у формуванні та реалізації державної політики. Проте він не відзначається системністю і завершеністю.**

- **Координаційні та дорадчі громадські структури при вищих органах влади і громадські ради при органах виконавчої та законодавчої влади – основні механізми формального залучення професійних громадських організацій до участі в ухваленні державних рішень.**

- **Уряд України застосовує практику підписання меморандумів, у яких закріплює свої наміри впливати на економічну ситуацію та регулювання ринків через професійні громадські організації. Меморандуми підписуються здебільшого після факту розбалансування того чи іншого ринку, є епізодичними і не мають юридичної сили.**

- **Право галузевих громадських організацій брати участь у формулюванні та реалізації аграрної політики держави не закріплене законодавчо.**
  В даному контексті варто звернутися до міжнародного досвіду.

---

[49] Торговый комитет GAFTA
http://www.gaftakyiv.com/trade_committee/

[50] М.Присяжнюк підписав Меморандум про співпрацю з Чиказькою товарною біржею.
http://www.minagro.kiev.ua/news/?pg=11939

[51] За кілька років аграрії мають подвоїти врожай зернових – М.Присяжнюк. 01.03.2011 16:10.
http://www.minagro.kiev.ua/news/?pg=11527

- **Необхідність налагодження ефективнішої співпраці держави з професійними громадськими організаціями аграрного сектора посилюється ще й такими додатковими факторами: світовою тенденцією до економічної концентрації; домінуючим розвитком агрохолдингів у аграрному секторі України; амбітними заявами Уряду України щодо суттєвого збільшення обсягів аграрного виробництва.**

Література

Білич В., Биковець В., Бойко Н., Міхайлішіна О., Свірус О., Свірус Т. Що необхідно знати підприємцям про бізнес-асоціації: Довідково-методичне видання.-К., 2005.

Влада і суспільство: діалог через громадські ради: монографія /Шайгородський Ю. Ж., Андрійчук Т. С., Дідух А. Я. [та ін.] ; за заг. ред.Шайгородського Ю. Ж. – К.: Паливода А. В., 2011. http://civic.kmu.gov.ua/civic/doccatalog/document?id=163790

Гриценко М. Світова практика міжгосподарської діяльності в агропродовольчій сфері. Аналітична записка.

Дроздовський Б. Сучасний стан та проблеми інституційної системи недержавних організацій в аграрному секторі України. Проект ЄС «Виконання Україною зобов'язань щодо членства в СОТ та реалізації європейської політики добросусідства в сільському секторі» http://www.swap-rural.org.ua/files/ua/institutional_development/id_ev_present_bd_taiex_conf_ua.pdf

Корінець Р. Овчина варта вичинки. Деякі організаційно-правові аспекти створення та діяльності аграрних палат в Україні. http://www.amdi.org.ua/Analitic.php?Page=8

Лужанська Т., Пугачов М. Підвищення спроможності галузевих громадських об'єднань як перспектива вдосконалення взаємодії влади і бізнесу в Україні. – К.: Аналітично-дорадчий центр ПРООН, 2008. http://brc.undp.org.ua/img/publications/publ_NGOs.pdf

Мельник Ю., Саблук П. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку. Економіка АПК, 2009, №1.

Про проект Агроінвест

Проект АгроІнвест – це п’ятирічна програма, розроблена з метою надання технічної допомоги для прискорення та посилення процесу економічного відродження в Україні та збільшення внеску України у зусилля світової спільноти щодо підвищення продовольчої безпеки.

Україна потребує допомоги у використанні свого великого потенціалу у секторі сільського господарства, реалізація якого дасть змогу диверсифікувати джерела добробуту, забезпечить масштабніше економічне зростання і сприятиме підвищенню продовольчої безпеки у світі.

Проект складається з таких трьох компонентів, які упроваджуватимуться паралельно:

- ***Компонент 1:*** **Підтримка сталого, орієнтованого на ринок середовища для формулювання політики**

- ***Компонент 2:*** **Стимулювання доступу до фінансування малих і середніх виробників продукції**

- ***Компонент 3:*** **Сприяння розвитку ринкової інфраструктури для малих і середніх виробників продукції**

Компонент 1 Проекту спрямований на проведення сталої ринково орієнтованої політики у сфері сільського господарства, що дасть змогу збільшити обсяг інвестицій в аграрний сектор, а також зміцнить асоціації, які беруть участь у формулюванні такої політики.

Основну увагу зосереджено на зміцненні асоціацій в аграрному секторі завдяки технічній допомозі, метою якої є інституційний розвиток цих асоціацій і посилення їхньої спроможності просувати ринкові реформи.

Додаток 1.

Професійні громадські організації в аграрному секторі економіки України

(алфавітний перелік)

№	***Найменування організації***
1.	Аграрний союз України
2.	Аграрне страхове бюро України
3.	Асоціація «Виноградарі та винороби України»
4.	Асоціація виробників молока України
5.	Асоціація "Виробники рису" України
6.	Асоціація власників молочної худоби
7.	Асоціація вітчизняних виробників засобів захисту рослин, регуляторів росту рослин і біоветпрепаратів
8.	Асоціація «Земельна спілка України»
9.	Асоціація звірівників України
10.	Асоціація льонарів України
11.	Асоціація «Національне бюро винограду і вина»
12.	Асоціація підприємств-виробників та ремонтників сільськогосподарської техніки
13.	Асоціація оптових ринків сільськогосподарської продукції
14.	Асоціація «Союз кормовиробників України»
15.	Асоціація "Союз оптовиків і виробників алкоголю та тютюну "СОВАТ"
16.	Асоціація ―Союз птахівників України”
17.	Асоціація спеціалістів ветеринарної медицини
18.	Асоціація страусівників України
19.	Асоціація ―Теплиці України”
20.	Асоціація українських виробників «Морозиво і заморожені продукти»
21.	Асоціація "Укроліяпром"
22.	Асоціація фермерів та приватних землевласників України
23.	Асоціація хмелярів України
24.	Асоціація "Холодна логістика України"
25.	Всеукраїнська асоціація виноробів і сомельє
26.	Всеукраїнська асоціація виробників та дистриб’юторів мінеральних добрив
27.	Всеукраїнська асоціація виробників продукції садівництва та виноградарства
28.	Всеукраїнська асоціація вівчарів і козівників
29.	Всеукраїнська асоціація орендарів та селян-орендодавців
30.	Всеукраїнська асоціація пекарів
31.	Всеукраїнська асоціація працівників землевпорядних підприємств та організацій, землекористувачів і землевласників ―Земельна реформа”
32.	Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад
33.	Всеукраїнська Асоціація «УкрМ’ясоМолЕкспорт»
34.	Всеукраїнський громадський комітет підтримки аграрної реформи
35.	Всеукраїнська громадська організація «Аграрна палата України»
36.	Всеукраїнська громадська організація "Асоціація агроекологів України"
37.	Всеукраїнська громадська організація "Асоціація виробників, реалізаторів, споживачів біо та органічної продукції"
38.	Всеукраїнська громадська організація Асоціація виробників геронтологічно цінних продуктів України

39.	Всеукраїнська громадська організація «Асоціація виробників та реалізаторів сільгосппродукції»
40.	Всеукраїнська громадська організація «Асоціація грибовиробників України»
41.	Всеукраїнська громадська організація «Асоціація землевпорядників та геодезистів України»
42.	Всеукраїнська громадська організація "Асоціація працівників аграрних навчальних закладів України "Украгроосвіта"
43.	Всеукраїнська громадська організація ―Асоціація спеціалістів в аграрній сфері ―Третейська ініціатива”
44.	Всеукраїнська громадська організація «Братство бджолярів України»
45.	Всеукраїнське громадське об'єднання "Всеукраїнська спілка виробників садивного матеріалу"
46.	Всеукраїнська громадська організація „Господарі землі”
47.	Всеукраїнська громадська організація ―Інститут розвитку аграрного підприємництва та села (ІРАПС)”
48.	Всеукраїнська громадська організація Інформаційно-ресурсний центр ―Реформування земельних відносин в Україні”
49.	Всеукраїнська громадська організація «Клуб органічного землеробства»
50.	Всеукраїнська громадська організація «Конфедерація садівників, виноградарів та виноробів України»
51.	Всеукраїнська громадська організація Ліга захисту землевласників і землекористувачів "Земля України"
52.	Всеукраїнська громадська організація "Ліга оцінювачів земель"
53.	Всеукраїнська громадська організація "Правовий захист землекористувачів"
54.	Всеукраїнська громадська організація ―Рада жінок-фермерів України”
55.	Всеукраїнська громадська організація Селянська спілка України ім. І.О.Мозгового
56.	Всеукраїнська громадська організація "Союз Аграріїв України"
57.	Всеукраїнська громадська організація "Союз виробників харчової промисловості України"
58.	Всеукраїнська громадська організація «Союз учасників сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів»
59.	Всеукраїнська громадська організація «Спілка сільських жінок України»
60.	Всеукраїнська громадська організація "Спілка громадських організацій "Народна рада"
61.	Всеукраїнська громадська організація Спілка землевпорядників України
62.	Всеукраїнська громадська організація «Товариство меліораторів та водогосподарників України»
63.	Всеукраїнська громадська організація ―Українська аграрна конфедерація”
64.	Всеукраїнська громадська організація «Українська асоціація аграрних інженерів»
65.	Всеукраїнська громадська організація «Фумігаційна асоціація»
66.	Всеукраїнська громадська організація „Українська горіхова Асоціація”
67.	Всеукраїнська ліга сприяння розвиткові ринку землі
68.	Всеукраїнська молодіжна громадська організація Спілка молодих аграріїв України
69.	Всеукраїнська спілка власників земельних та майнових паїв
70.	Громадська організація "Асоціація "Український клуб аграрного бізнесу"
71.	Громадська організація "Всеукраїнське об’єднання виробників м’ясопродуктів "Укрм’ясопродукт"
72.	Громадська організація «Інститут розвитку аграрних ринків»

73.	Громадська організація «Інститут сільського розвитку»
74.	Міжнародна асоціація ―Український центр менеджменту землі та ресурсів”
75.	Міжнародна громадська організація «Асоціація учасників біовиробництва «БІОЛан Україна»
76.	Міжнародна громадська організація "Український міжнародний інститут агропромислового інжинирінгу"
77.	Насіннєва Асоціація України
78.	Національна асоціація агроторгових домів України
79.	Національна асоціація виробників дитячого харчування, молочноконсервної та сокової продукції "Укрконсервмолоко"
80.	Національна асоціація виробників м’ясопродуктів України ―Укрм’ясо”
81.	Національна асоціація виробників та переробників сої
82.	Національна асоціація кредитних спілок України
83.	Національна асоціація молочників України ―Укрмолпром”
84.	Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України
85.	Національна асоціація цукровиків України ―Укрцукор”
86.	Національна спілка юристів-аграрників
87.	Національна рада орендарів та селян – орендодавців України
88.	Союз аграрних бірж України
89.	Спілка молочних підприємств України
90.	Спілка молоді села
91.	Спілка орендарів і підприємців України
92.	Спілка пасічників України
93.	Спілка переробників зерна України
94.	Спілка сприяння розвитку конярства України
95.	Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні
96.	Товариство лісівників України
97.	Українська асоціація виробників тютюнових виробів "Укртютюн"
98.	Українська добровільна асоціація „Укрефірпарфумерпром”
99.	Українська Асоціація виробників с/г продукції на індустріальній основі ―Украгро-техіндустрія”
100.	Українська асоціація захисту рослин
101.	Українська зернова асоціація
102.	Українське товариство генетиків і селекціонерів ім.М.І.Вавилова
103.	Українська федерація убезпечення
104.	Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України
105.	Федерація органічного руху
106.	Федерація рибної галузі України
107.	Центр аграрних реформ

Додаток 2

МАТЕРІАЛИ ЕКСПЕРТ-ОПИТУВАННЯ, проведеного консультантом в ході підготовки аналітичної записки «Професійні громадські організації в аграрному секторі економіки України: курс - на політику розвитку»

У ПАКЕТІ:

1. **Узагальнені висновки**
2. **Лист-обгрунтування опитування**
3. **Картка респондента**

1. Узагальнені висновки

В ході підготовки даної аналітичної записки консультант запросив до експрес-опитування керівництво професійних громадських організацій. Реакція на запрошення була стриманою, що може свідчити про атмосферу їх недовіри до можливості кардинальних змін умов діяльності ПГО або про низький рівень їх відкритості.

Підсумки інформації, яку висловили учасники опитування, такі:

На запитання *Який спектр проблем в діяльності Вашої організації вирішить новий закон про громадські організації?* більшість респондентів відповіли нейтрально.

На запитання *Які проблеми в діяльності професійних громадських організацій аграрного сектора економіки потребують іншого законодавчого врегулювання?* були названі: фінансування та самозабезпечення ГО, як приклад, наводився Податковий кодекс, який обмежує можливості самозабезпечення ГО (обмеження у 300 тис.грн. надання платних послуг з боку ГО на протязі 12 останніх місяців); встановлює обмеження суми пожертв/благодійних внесків на адресу ГО для донорів-юридичних осіб у розмірі 4% прибутку попереднього року. Також прозвучала пропозиція дозволити підприємствам-членам ПГО відносити суми членських внесків на валові витрати.

На запитання *Які проблеми є найбільш стримуючим фактором у посиленні спроможності організації?* респонденти назвали корупцію та небажання органів влади конструктивно співпрацювати з громадськими оргаізаціями.

На запитання *Які фактори суттєво розширили б можливості організації, посилили б спроможність до упровадження ефективнішої політики і реформ в аграрному секторі?* Респонденти висловилися за рівноприорітетність у прийнятті рішень трьох сторін: влада – бізнес – громадянське суспільство.

На запитання *Чи вважаєте Ви доцільним розроблення і ухвалення окремого закону, яким би була урегульована діяльність професійних громадських організацій аграрного сектора?* респонденти дали негативну відповідь.

На запитання *Чи підтримала б Ваша організація ідею утворення всеукраїнської громадської аграрної координуючої структури?* умовно підтримав 1 респондент, решта дали негативну відповідь.

На запитання *Який вид допомоги, підтримки вважаєте необхідним для підвищення спроможності до формулювання аграрної політики в державі?* були відзначені: законодавча, методична, консультативна, фінансова, ресурсна, кадрова, а також щодо відпрацювання ідей та пропозицій в пілотних умовах.

2.Лист-обгрунтування Експрес-опитування

USAID | УКРАЇНА – ПРОЕКТ АГРОІНВЕСТ

Шановні пані і панове!

17 травня 2011 року Верховна Рада України розглянула і взяла за основу проект закону України «Про громадські організації» (реєстр. №7262-1, 2010р.). Документ має замінити застарілий Закон України "Про об'єднання громадян" 1992 р. Ухвалення даного закону стане реальним кроком до удосконалення законодавчого забезпечення діяльності громадських організацій.

Які проблеми в діяльності професійних громадських організацій аграрного сектора економіки України новий Закон допоможе вирішити, які потребують іншого законодавчого врегулювання? Які фактори суттєво розширили б можливості даних організацій, посилили б спроможність до упровадження ефективнішої політики і реформ в аграрному секторі?

Дослідження цих та інших питань з метою підготовки програм з посилення потенціалу і розроблення політики розвитку асоціацій в аграрному секторі починає проект Агроінвест, програма, що розроблена з метою надання технічної допомоги для прискорення та посилення процесу економічного відродження в Україні.

Пропоноване експрес-опитування це – один з необхідних компонентів загальної оцінки поточної ситуації, своєрідний вступ до діалогу.

Будемо дуже вдячні Вам за участь та оперативність.

Прохання оперативно (протягом 2-3 днів) заповнити анкету та надіслати її в електронному вигляді до Проекту.

Контактна особа - Тетяна Лужанська. E-mail luzhanska@agpol.kiev.ua.

Дякуємо за співпрацю!

3. Картка респондента

КАРТКА РЕСПОНДЕНТА
експрес-опитування професійних громадських організацій аграрного сектора економіки України на тему «Політика розвитку чи рух по колу?»

1. Назва професійної громадської організації

2. Який спектр проблем в діяльності Вашої організації новий законопроект про громадські організації вирішить?

3.Які проблеми в діяльності професійних громадських організацій аграрного сектора економіки потребують іншого законодавчого врегулювання?

4 .Які проблеми є найбільш стримуючим фактором у посиленні спроможності організації?

5. Які фактори суттєво розширили б можливості організації, посилили б спроможність до упровадження ефективнішої політики і реформ в аграрному секторі?

6. Чи вважаєте Ви доцільним розроблення і ухвалення окремого закону, яким би була урегульована діяльність професійних громадських організацій аграрного сектора?

7. В разі позитивної відповіді, чи готова Ваша організація до участі в розробленні подібного законопроекту?

8. Чи підтримала б Ваша організація ідею утворення всеукраїнської громадської аграрної координуючої структури (комітету, ради)?

9. Який вид допомоги, підтримки вважаєте необхідним для підвищення спроможності до формулювання аграрної політики в державі?

- ☐ законодавча
- ☐ методична
- ☐ консультативна
- ☐ інформаційна

Інші види:

# # #